Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ,
...ДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...оной ...гарана | № 262 (17385) | 1986 оной ноябрийн 14, пятница | Сэн 3 мүн.

—МАЛАЙ ҮБЭЛЖЭЛГЭ — ХАРЮУСАЛГАТАЙ ХАҺА—

ТЭЖЭЭЛЭЭ БУЙЛУУЛБАЛ— АШАГТАЙ

...продуктнуудые ...дээшэлүүлхын ...бүхы тэжээ- ...зэшэ тон ехэ ... Ушар тиимэ- ...бэрэй районой ...һүүлэй үедэ ...малда һайн ...бэлэдхэхэ та- ...хубилалтануу- ...юм. Тодор- ...тэдэнэр мү- ...йлуулха томод- ...барижа, бүхы ...тэжээлээр ...Иигэжэ тус ...бриингээ бүтээ- ...байса дээшэлүү- ...продукциингаа ша- ...һайжаруулжа

...тэжээл буй- ...ажалтайнь та- ...эндэ хүрэ- ...Үглеенэй най- ...байгаашье ...цехэй ажалынь ...орьёлжо байба. ...6 хүн хүдэлнэ. ...һүнэй фер- ...шахан тарга- ...нуудые, хонидой ...гүйсэд хангадаг ...коллектив ...зорилгоёо һайн ...эрхилжэ ...аша үрэтэй- ...оролдоно.

...бэлэдхэгдэһэн ...буйлуулагдан ...малда эдюулэг- ...Эндэ хүдэл- ...һолоомо, үбһэ, ...тусгаар түхеэ- ...хойноо си- ...тарьяанай зүйл-тэй микро, макро-бодосуудтай холёод, малда эльгээдэг гуримтай байба.

— Сентябрь һараһаа эхилжэ, бидэ энэ цехээ хүдэлгэжэ байнабди. Даб дээрэ ажалнай яһала бараг, график соогоо ябуулагдана. Газаа хүйтэржэ захалхатайнь сасуу ажалнай хараа байса нэмэбэ. Манай коллектив урдахи харюусалгаяа һайн ойлгоһон дээрэһээ ажал хүдэлмэреэ һайнаар эрхилхые оролдоно. Мүнөө жэлдэ ажахымнай ороонһото болон тэжээлэй ургамалнуудай муу бэшэ ургаса хураажа абаа. Нёдондонойхидо орходоо нилээд ехэ ороонһон хурьяагдаа, бүдүүн болон шэмэтэ тэжээл ехээр бэлэдхэгдээ, тэдэнэй шанарыньшье дээшээ. Хэды иимэ һайн тэжээлэй нөөсэлэгдөөшье һаань, тэрэнээ шанаржуулха гэээшэ тон ехэ удха шанартай — гэжэ тэжээл буйлуулдаг цехые даагша М. Л. Горюнов хөөрэбэ.

— Танай хүтэлбэрилдэг бригадын гэшүүд түрүүшынгээ жэлдэ суг хүдэлжэ байна гээшэ гү?—гэжэ асуубаб.

—Үгы даа. Бидэ хоёрдохи жэлээ бултандаа суг ажалланабди. Эбтэй эетэй коллектив суглараһанхай юм. «Булта нэгэнэй түлөө, нэгэн бултанай түлөө» гэһэн уряа доро хүдэлдэг гээшэбди. Хамтын подрядай гуримаар баһал хоёрдохи жэлээ ажаллажа ябанабди, —гэжэ Михаил Леонович мэдүүлнэ.

Энэ коллективэй эбтэй эетэйгээр хүдэлжэ байһыень улаан булан соохи тоо, баримтанууд гэршэлнэ. Эдэнэр үнгэрһэн хоёр һарын хугасаа соо дүн хамта 30 мянган центнер буйлуулагдаһан тэжээл малай байрлаһан газарнуудта эльгээһэн байха юм.

—Тантай хамта хэд хүдэлдэг юм?

—Бригададамнай ажал хүдэлмэридэ яһала дүй дүршэлтэй, бэрхэ хүбүүд суглараһанхай. Жэшээлхэдэ, К-700 түхэлэй тракторта хүдэлдэг Василий Рычков буйлуулагдаһан тэжээл малай гүүртэ, фермэ, отарануудта асаржа үгэдэг. Тэжээл ашаха хүдэлмэридэ Иван Стулев, тэжээл бэлэдхэлгэдэ Виктор Рычков, Андрей Симонов гэгшэд ажаллана. Эдэ нүхэдэйнгөө аша туһаар бидэ мүнөө үдэр бүриингөө даабарие холо үлүүлнэбди,—гэжэ цехые даагша омогорхолтойгоор хэлэбэ.

Колхоз эдэнэрые ажалдань хэрэгтэй болохо техникээр, түхеэрэлгэнүүдээр гүйсэд хангаһан байха юм. Бригадада МТЗ-80, К-700 ЮМЗ түхэлэй тракторнууд, ИРТ-165 түхэлэй тэжээл хэршэхэ түхеэрэлгэнүүд бии. Эдэ техникэнь мүнөө һаадгүйгөөр ашаглагдажа байна. Юуб гэхэдэ, тэдэнэр зунай һарануудта трактор болон агрегадуудаа, тэжээл буйлуулдаг цехээ һайнаар, бэлдээ, заһабарилаа бшуу.

—Энэ һараһаа эхилжэ бидэнэртэ нэмэлтэ түлбэри түлэдэг болохонь. Хэрбээ һүнэй фермэнүүдтэ ехэ һүнэй, мал шахан таргалуулдаг гүүртэнүүдтэ ехэ шэгнүүриин абтаа гээшэ һаань, бригадын гэшүүд моральна ба материальна талаар урмашуулагдаха ёһотой. Иигэжэ бидэ мал ажалай продукци абалгатай нягта холбоотой болобобди. Ушар тиимэһээ тэжээл буйлуулгаяа бүри ашаг үрэтэйгөөр ябуулхые оролдохо уялгатай гээшэбди. Энэ талаар хэжэ ябаһан ажалаа һайнаар эрхилхэ, бүдүүн тэжээл һайн шанартай болгохо, буйлуулһан тэжээлые заатагүй шэгнэжэ, гүүртэнүүдтэ, фермэнүүдтэ эльгээхэ ёһотойбди,—гэжэ М. Л. Горюнов хөөрэнэ.

Тэжээл буйлуулдаг цехые даагша наһаараа хэды залуушье һаа, механизаторай ажалые һайн мэдэхэ хүн. Тэрэнэй хажуугаар даажа абаһан коллективээ аша үрэтэйгөөр хүтэлбэрилдэг бэлигтэй юм. Иимэл хүнүүд энэ харюусалгата зорилгонуудые шиидхэлсэжэ ябана бшуу. Залуу коммунистын ударидадаг тэжээл буйлуулдаг бригадын гэшүүд энэ үбэлжэлгын үедэ үрэ түгэсөөр хүдэлхэнь дамжаггүй.

Д. ДОНДОКОВ.

Мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ

Залуу коммунист Лидия Кимовна Васильева «Электромашина» заводой профкомой гэшүүнээр һаяхан һунгагдаһан байна. Халаанайнгаа даабарие 115—120 процент бэелүүлдэг коммунис ажалай ударингта 2-дохи цехэй изолировочно участогай эбтэй эетэй коллектив ехэ этигэл найдабарияа үзүүлээ.

Тэрэ оорынгоо гол мэргэжэл — изолировщицын уялганууды жэншэдгүй дүүргэхэһээ гадна үшөө хэдэн мэргэжэл адли тэгшээр шудаланхай. Тиимэһээ участогайнгаа гээгдэлдэ оролһон нүхэдтэ туһалдаг заншалтай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: залуу коммунист Л. К. Васильева.

Д. АЛТАЕВАЙ фото.

...ОНДОО БОЛОО

...рые эмхитэй ...тухай үүсхэл ...районой Бэ- ...болон Сэлэн- ...Карл Марксын ...зой малшадай ...колхозойхид ...6—1987 ондо ...хүдэлжэ, мал ...нуудые ехээр ...худалдахын ту- ...шиидээ. ...һүүһа малые ...оруулжа, ...эдеэлүүлжэ ...һэн октябрь ...манай колхо- ...муу бэшээр хү- ...дэгэлэлтэй. Тоо- ...фермын кол- ...һарада үнеэн бүриһөө 177 килограмм һү haaжа, район дотор дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ хоёрдохи һуури эзэлбэ.

Тоорын багахан фермэ жэлэй эхинһээ 1212 центнер һү haaгаа. Нёдондо энэ хугасаа соо ойрдоол 922 центнер haaһан юм. Үнгэрһэн жэлдэ колхозоймнай бүхы фермэнүүд бага һү абаһан байгаа. Харин мүнөө жэлдэ ажалнай яһала урагшатай ябана.

Тоорын һү haaлиин фермын малай байра аяар 30—40 жэлэй саада тээ баригдаһан юм. Эндэ ажал бүхыдөө хүнүүдэй гарай хүсөөр лэ бүтээгдэдэг. Тиигэбэшье эндэхи haaлишад ажалдаа оролдосо гаргажа, түрүүшүүлэй зэргэдэ оробо. Энэ амжалта яагаад туйлагдааб гэхэдэ, арбан табан жэлэй туршада механизатораар ажаллаһан, КПСС-эй гэшүүн С. Ш. Холхоев һайн дураараа үнгэрһэн намар тус фермые даажа абаһан байна. Номгон даруу сэдьхэлтэй, ажалда хүдэржэһэн коммунист фермын коллективтэй абаһаар үгээ ойлголсожо, зоноо элсүүлэн хүдэлгэжэ шадаа. Энэ хадаа амжалтын нэгэ талань болоно. Хоёрдохёор, колхозоймнай хүтэлбэрилэгшэд мал ажалдаа бодото анхарал хандуулжа, ажалыень нарин нягтаар хинан шалгадаг, туһалдагшье болонхой. Мүн ниитын адууһа малда хүрэхэ соонь үбһэ тэжээл бэлэдхээ. Үбэлжэлгэдэ урда урдынхиһаа һайнаар бэлдэжэ оробобди. Мүнөө колхозой бүхы табан фермэнүүд нёдондохидо орходоо ехэ һү haaжа байна.

һaaлишад Э. Г. Бурдакова жэлэйнгээ түсэбые 105 процентээр, Х. Р. Мурдонова — 135 процент, залуу һaaлишан А. С. Ангамаев — 114, Л. Д. Халудорова—136, С. Г. Халудорова—130 процент дүүргэнхэй.

Жэлэй түгэсэтэр үшөө саг бии. Тиимэһээ зарим һaaлишаднай үнеэн бүриһөө 2000 килограммһаа дээшэ һү haaжа, жэлэйнгээ түсэбүүдые үлүүлэн дүүргэхэ аргатай.

Хэрбээ нёдондо энэ үедэ бүхы фермэнүүд 10.073 центнер һү haaһан байбал, мүнөө тэрэнээ 13.642 центнертэ хүргөө. Байгша оной эсэс болотор энэнээ 15.416 центнертэ хүргэхэ зорилготойбди.

Д. ЮБУХАЕВА,
Түнхэнэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой зоотехник-селекционер.

ТЭМСЭЛ УЛАМ ҮРГЭДЭНЭ

...социалис мү- ...оролсоһон За- ...колхоз, сов- ...хүдөө ажа- ...һайндэрые ажа- ...угтажа бай- ...гөө һү гүрэн- ...жэлэйнгээ даа- ...дүүргэжэ шадаба. Энэ туйлагдаһан амжалтада Онохойн, Эрхирэгэй совхозуудай, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой һaaлишад, үхэршэд ехэхэн хубитаяа оруулаа. Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой Хүрбын туршалга-үйлэдбэриин ажахын һүнэй фермэнүүдэй; комплекснуудай коллективүүд арбан һарын дүнгөөр үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 2000 килограмм һү haaжа амжаһан байна.

Загарайн малшад жэлэй дүүрэтэр гүрэндэ 12 мянган центнер һү худалдаха тэмсэлдэ орood, эдэ үдэрнүүдтэ эршэмтэй шангаар хүдэлжэ ябана.

В. БУДАЖАПОВ,
«Вперед» газетын редактор.

...НАЙ ...ЛДӨӨН

ЗОРИЛГОНУУДЫНЬ ТОДОРХОЙ

...хоёрдохи табан жэлэй түрүүшын жэлэй эсэс улам ...Республикымнай ажахынуудай малшад, һaaли- ...шье байгша оние амжалтатайгаар түгэсхэхэ бэ- ...малайнгаа үбэлжэлгые эмхитэй һайнаар үнгэргэ- ...бүхы арга шадабаряа элсүүлнэ. Манай коррес- ...районуудай агропромышленна нэгэдэлэй хүтэлбэ- ...ба мэргэжэлтэдтэй телефоноор хөөрэлдэхэдөө ...хүдалтайгаар хандаа һэн. ...харюунуудынь доро толилогдобо.

...йоной агропро- ...гэдэлэй ахамад ...Д. Зарбаев:

...ндэ Агуухэ Ок- ...лэй ойе тэмдэг- ...ээ. Тиин манай ...д, һaaлишад энэ ...ажалай эрхим ...ар угтахын ту- ...ндэ оролсожо, ...һэн социалис ...Тусхайлбал, мал ...эрилэгшэд даал- ...һүһа малайнгаа ...рид дээшэлүүл- ...һү, мяха элбэг ...эрилжэ бэлэдхэхэ

...колхоз, совхо- ...ктивүүд малайн- ...ые эмхитэйгээр ...ээ хоолой про- ...лэдбэрилжэ бэ- ...ээ сүм бэелүүл- ...арга боломжотой. ...үбһэ ногооной, ...малнуудай урга- ...Тиимэһээ ма- ...эбэгээр, шанар- ...дхэгдээ гээшэ. ...үбэлжэлгын үедэ ...заабол шанар- ...улаад малдаа ...шиидэнхэй. Му- ...фермэнүүдэй дэр- ...эй цехүүд һаад- ...Малшад, хо- ...малайнгаа бай- ...ааржа, үбэлжэл- ...эбэлдээ. Районой- ...нуудай дунда нү- ...һалгалтанууд үнгэргэгдэжэ, малай үбэлжэлгэдэ бэлдэхэ талаар дутагдалнууд элирүүлэгдэжэ усадхагдаа.

Доройтонги үлбэр бэетэй хони, буруунуудые һүрэгһөө амяарлажа суглуулаад эмшэлжэ таргалуулха пунктнууд байгуулагдаа. Эндэ дүршэл шадабаритай хүнүүд ажаллахаар томилогдоо. Тиихэдэ үбэлэй һарануудта үнеэдэ шанартай тэжээлээр хооллуулһанай ашаар 75 мянган центнерһээ бага бэшэ һү үйлэдбэрилхэ гэхэ гү, али үнеэн бүриһөө 1150 килограмм һү haaxa зорилго хараалаа. Энэ haaгдаһан һүнэймнай 80—85 процентнь нэгэдэхи сортын шанартайгаар тушаагдаха юм.

Үбэлэй һарануудта ажахынуудай мал шахан таргалуулха гүүртэнүүдтэ бүхыдөө 4000 үхэр шахагдажа, туд бүрөө 360 килограмм шэгнүүртэйгээр гүрэндэ тушаагдаха байна. Энэ жэлһээ эхилжэ мяханай комбинадта заабол ехэ шэгнүүртэй тарган мал тушаадаг болохо гуримда орохомнай.

Туғалшад, гахайшад, хонишоднай социалис уялгануудые абахадаа, үбэлжэлгын үедэ туғал бүхэнэйнгөө шэгнүүрые хоногой 600 граммаар, поршоонхо—250, хурьган—100 граммаар нэмээхэ зорилго хараалаа.

Мүнөө үедэ эрдэмэй туйлалтануудта түшэглэнгүй ехэ продукци абахань бэрхэтэй. Тиимэһээ үбэлэй һарануудта ажахы бүхэндэ малшадай дунда зооветеринарна һуралсал эмхидхэгдэжэ, хэшээлнүүдынь аша үрэтэйгөөр үнгэргэгдэхэ юм. Тэрэшэлэн колхоз, совхозууд нютагайнгаа эрхэ байдалда тааруулжа түрүү онол арга, дүй дүршэл үргэнөөр нэбтэрүүлжэ байна. Тобшолбол, малай үбэлжэлгые эмхитэй һайнаар үнгэргэхын түлэ хүн бүхэн зохёохы эдэбхи үүсхэлээ элсүүлэн хэрэглэхэ болоно.

Сэлэнгын районой агропромышленна нэгэдэлэй соведэй түрүүлэгшэ П. М. Болонев:

— Байгша оноймнай ниитын адууһа малай үбэлжэлгэ урдынхиһаа эмхитэйгээр ябажа байнхай. Нёдондоной энэ үеынхитэй сасуулхада, малай ашаг шэмэ хараа байса дээшэлүүлэгдээ. Манай районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд үбэлжэлгын үедэ малай ашаг шэмэ дээшэлүүлжэ, гүрэндэ һү, мяха тушааха түсэбөө урагшатайгаар дүүргэхээр, республика дотороо үүсхэл гаргаа гээшэ. Тусхайлбал, үбэлэй һаранудта үнеэн бүриһөө 1300 килограммһаа бага бэшэ һү haaxa зорилго хараалаа. Малшадынь үхэр бүхэнэйнгөө шэгнүүрые хоногой 1000 граммаар нэмээхээр үгэеэ үгөө.

Юрөөгэй мал ажалай хүдэлмэрилэгшэд иимэ ехэ зорилгонуудые хараалхадаа хүрэшэ бусад ажахынуудаа ажалай тэмсэлдэ оролсохыень уряалба гээшэ. Зүгөөр районоймнай бусад колхоз, совхозууд энэ мүрысөөндэнь хабаадалсажа, хабаяа туршалсаха аргатай гээшэ гү? Аргатай. Энэ жэлдэ үбһэ тэжээл, силос, сенаж урдынхиһаа ехээр, һайн шанартайгаар нөөсэлэгдөө. Тиихэдэ фермэ, гүүртэ, отарануудай коллектив бүхэн үбэлжэлгэдөө түгэс һайнаар бэлдээ.

Районоймнай омогорхол болоһон суута һaaлишан Т. С. Закирова юһэн һарын туршада үнеэн бүриһөө 3571 килограмм һү haaжа, республикын һaaлишад—гурбан мянгатанай зэргэдэ батаар үлэхэ эрхэтэй болобо. Тиихэдэ энэл XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой һaaлишан, СССР-эй Верховно Соведэй депутат З. Ц. Гылыкова мүн лэ гурбан мянганай хилэ гаталһанаа мэдүүлээ.

Байгша ондо республикымнай һaaлишад, малшадай абаһан социалис уялга баһал ехэ. Тодорхойлбол, үбэлэй һарануудта үнеэн бүриһөө 1100 килограмм һү haaжа, һайн шанартай продукци ехээр тушааха зорилго хараалаа. Тиихэдэ шахагдажа байһан малай шэгнүүрые хоногой 700—750 граммаар дээшэлүүлжэ, үхэр бүхэнөө 350 килограмм шэгнүүртэйгээр, гахайнуудые 100 килограмм шэгнүүртэйгээр мяханай комбинадта тушааха юм.

Арбан хоёрдохи табан жэлэйнгээ түрүүшын жэлые амжалтатайгаар түгэсхэхын түлөө эрмэлзэһэн районоймнай мал ажалай хүдэлмэрилэгшэд оронойнгоо агропромышленна комплексын хүдэлмэрилэгшэдэй заншалта һайндэрые шэнэ амжалтануудтайгаар угтажа байна. Тобшолбол, районой хүдөө ажахын олохон коллективүүд байгша онойнгоо түсэбые болзорһоо уридшалан дүүргэһэн байха ха юм. Мүнөө эдэ түрүүшүүлэймнай онол арга, дүй дүршэлые бултанай шадабари болгохын түлөө оролдонобди.

ЗАГАРАЙН РАЙОНДО:

НЁДОНДОНОЙХИҺОО ҺАЙНААР

Районой типографиин коллектив энэ жэлдэ урагшатай һайнаар ажаллажа байнхай. Товарна продукци үйлэдбэрилхэ талаар 10 һарын түсэб 102,5 процент дүүргэгдээ, түсэбһөө гадуур ашаг олзо абтаа, продукциин өөрын үнэ сэн хямдаруулагдаа.

Нёдондоной энэ үеынхитэй сасуулбал, холо дээгүүр дүн туйлагдаба. Хамтын подряд нэбтэрүүлһэнэй удаа ажал хэрэгүүд нилээд һайжарһан байна.

Энэ амжалтада ажалай түрүүшүүлэй оруулһан хубита ехэ. Жэшээлхэдэ, Г. А. Прозорова СССР-эй Госкомиздадай ба профсоюзай ЦК-гай соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй зүгһөө «Хэблэлэй эрхимлэгшэ» гэһэн тэмдэгээр шагнагдаба. Наборщигууд К. И. Харлампиева, З. М. Ростовская, хэблэгшэд Т. Ф. Пахомова, С. Н. Черкасова, Г. А. Сафонова, линотипистнүүд Н. А. Николаева, Е. Ф. Китонова гэгшэд оролдосотой нарин ажалаараа шалгарнад.

ХЭМЖЭЭЕНЬ ДЭЭШЭЛҮҮЛЭЭ

Арбан хоёрдохи табан жэлэй түрүүшын жэлэй түгэсэтэр ойрдоол һараһаа үлүүтэйхэн саг үлэбэ. «Бурятводстройн» нүүдэл - оньһожоруулагдамал 174-дэхи колонниын коллектив үйлэдбэриие хүгжөөхын, хамтын подрядай гуримаар ажал эмхидхэхын, урмашуулхын түлөө ехэ оролдолго гаргана.

Мүнөө жэлдэ коллектив барилга-хабсаралгын хүдэлмэринүүдэй хэмжээе нилээд дээшэлүүлһэн байна. Үнгэрһэн арбан һарын туршада генподрядай ёһоор түсэб 122,8, өөһэдын хүсөөр 104,8 процент дүүргэгдэһэн байна. Ажалай бүтээсэ 28,9 процентээр дээшэлээ. Эрхирэг һууринда (участогайнь начальник А. И. Хегай) лабораториин корпус, дүрбэн ба хоёр квартиратай гэрнүүд «һайн» гэһэн сэгнэлтэтэйгээр ашаглалгада тушаагдаа.

Гадна 1-дэхи участогайхид (начальнигынь Н. А. Капустин, прорабынь С. И. Пержаков) социалис мүрысөөндэ түрүүлнэ. Эдэнэр жэлэйнгээ түсэб ноябрийн 7-ной урда дүүргээд байгаа һэн. Ерэхэ жэлэй эхинһээ тус участок ажахы эрхилэлгын шэнэ гуримда орохонь.

Гэхэтэй хамта Н. О. Татарниковагай, В. В. Васильевай, М. И. Мошкиновой бригаданууд, хүдэлмэришэд Т. Г. Мигун, Л. М. Карбаинова, Л. И. Татарникова, В. Я. Семенов, Б. В. Постников гэгшэд болон бусад арбан һарынгаа даабарие урагшатай бэелүүлээ. Эдэнэр халаан бүриингөө нормые 110—115 процент дүүргэдэг заншалтай.

А. ТРОФИМОВА.

ҮЛЭГДЭЛНҮҮДЫЕ ХЭРЭГЛЭН...

Селенгинскын ЦКК-гай побочно продуктнуудай цехэй коллектив арбан хоёрдохи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ эршэтэй һайнаар ажаллажа байнхай. Бүхы гол дүнгүүдээр арбан һарын түсэб урагшатай дүүргэгдээ. Ноябрь һарадашье графигаа уридлана.

Байгша ондо тус коллектив цехүүд хоорондын социалис мүрысөөндэ нэгэнтэ бэшэ илаһан байха юм. Һүүлэй һаранuудта С. А. Мясниковай ударидадаг халаан эрхимлэнэ. Эндэхи хүдэлмэришэд шадабари, дүршэлөө нарижуулна, мэдэсээ дээшэлүүлнэ, хоорондоо харилсаата мэргэжэлнүүдые шудална. Уралан нарижуулагшадыншье эдэбхитэй юм. В. Г. Токарев, Е. И. Лане гэгшэдэй хамтадаа оруулһан дурадхал 10 мянган түхэригэй экономическа ашаг үрэтэй байгаа. «Болбосон түхэлтэй үйлэдбэри» гэһэн нэрэ зэргэ коллективтэ мүнөө жэл олгогдоо.

— Коллективэй зорилго бага бэшэ,— гэжэ цехэй начальнигай орлогшо Е. И. Лане хөөрэнэ.— Модоной зомгоолые буйлуулгын һүүлдэхи үлэгдэлнүүдые үнэтэй сэнтэй продукт болгон гаргахын тула тусхай технологиёо наринаар сахинабди.

Нээрээшье, канифоль гээшэ хаа хаанагүй хэрэгтэй ха юм. Саарһа, картон, нялхада, һэлгэшэгүй зүйл мүн. Мүн эндэ гаргагдадаг онсо бүридэлтэй кислотанууд — лаагаар шэрдэлгын промышленностьда, хүнгэн тоһон — горнорудна промышленностьда руда шаналжуулгада эльгээгдэдэг. Харгы барилгада хэрэгтэй продукци сүүдхын туршада 10 мянган түхэригэйхи үйлэдбэрилэн гаргагдана. Заводой хүдэлмэрилэгшэдэй гурбанайнь хоёр хубинь залуушуул юм. Олонхинь мэргэжэлээ һаял шудалжа байнхай.

С. А. Мясниковай толгойлдог түрүү халаанайхид октябрь һарада канифоль үйлэдбэрилхэ түсэбөө 120, онсо бүридэлтэй кислота, олифа гаргаха түсэбөө тус тустань 104, 104,7 процент дүүргэв. Халаанай мастер С. А. Мясников 14 жэлэй саана комбинадта хүдэлхөөр ерээ һэн. Аппаратчигаар, оньһон түхеэрэлгэнүүдые заһабарилагшаар анхан хүдэлөө һэн. Тиихэдэ аппаратчигууд А. Т. Ковба, А. И. Коврижных, Л. С. Иванова гэгшэд шадамар бэрхэ мэргэжэлтэд мүн. Шэнгэн бодосуудай склад дээрэ А. Н. Андриевская, Л. С. Иванова гэгшэд харюусалгатай наринаар ажалладаг юм.

М. СУТУРИН.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Л. С. Иванова.

Авторай фото.

ТАСС
ШЭНЭ ҺОНИН

ХУБИИНГАА СУГЛУУЛБАРИНУУДҺАА — АРАДАЙ ЖАСАДА

Олон үндэһэ яһатанһаа бүридэдэг Эсэгэ ороноймнай соёл культура хүнэй оюун ухаан бодолой хэтэдээ мүнхэ зохёол бүтээлнүүдэй баялигта ородог байна. Тэрэниие эрхэтэн ёһоной ба Эхэ орондоо дуратайгаар хүмүүжүүлгын, ажалшадые зохёон байгуулхы ажал ябуулгада элсүүлэн хабаадуулгын шухала зэбсэг болгохо гээшэ Совет соёлой фондын гол зорилго болоно. Тэрэнэй учредительнэ конференци ноябриин 12-то Москвада, Союзуудай байшангай Колонно зал соо болобо.

Нүхэд П. Н. Демичев, Б. Н. Ельцин, А. Ф. Добрынин, М. В. Зимянин, КПСС-эй ЦК-гай таһагуудые даагшанар Ю. П. Воронов, Ю. А. Скляров, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Т. Н. Ментешашвили, партийна, совет, ниитын эмхинүүдэй, ажалша коллективүүдэй түлөөлэгшэд, эрдэм, соёлой ажал ябуулагшад президиумдэ һуугаа.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо П. Н. Демичев Совет соёлой фондын зорилгонууд, ажал ябуулгын гол шэглэлнүүд тухай элидхэл хэбэ.

Соёлой фонд эрид эрьелтын шатада, КПСС-эй XXVII съездһээ үндэһэтэй тон шэнэ политическэ оршон байдалда байгуулагдажа байна гэжэ тэрэ хэлээ. Тэрэ ниитын хүгжэлтын бүхы шатануудта манай хүдэлөөе хурдадхаха талаар шэглүүлэгдэһэн партиин хараа шугамай үрэ дүн болоно. Эсэгэороной болон дэлхэйн соёлой баялигуудые ажалшадай гүйсэд дүүрэнээр, гүнзэгыгөөр шудалхадань, гоё һайханиие ойлгодогоор, патриотическа ба интернациональна бодолтойгоор совет хүнүүдые хүмүүжүүлгэдэ, ниитэ национальна соёлой баялигые, манай арадай оюун ухаан бодолые арьбадхахын түлөө эрхэтэн ёһоной үндэр мэдэрэл тэдэнэртэ бүридүүлгэдэ али болохоор туһалха, нүлөөлхэ гээшэ Совет соёлой фондын гол зорилгонуудай нэгэниинь болоно.

СССР-эй соёлой министр В. Г. Захаров Совет соёлой фондын Уставай проект тухай элидхэл хэбэ.

Олониитын зохёохы эдэбхи үүсхэлые бадаруулха, ажалшадые Эсэгэ ороной ба дэлхэйн соёлой баялигуудые, совет арадай түүхын-патриотическа алдарта ёһо заншалнуудые ойлгодогоор хүмүүжүүлхэ, уялгатай Совет соёлой фонд айхабтар ехэ удха шанартай байна гэжэ элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадагшад тэмдэглээ.

Совет соёлой фондын Устав баталагдаба. Тэрэнэй хүтэлбэрилхы зургаанууд: правлени, эмхидхэн байгуулагшадай совет, шалгалтын комисси һунгагдаа.

Академик Д. С. Лихачев правлениин түрүүлэгшээр һунгагдаһан байна. «Гүрэнэй Третьяковско галерей» гэжэ бүхэсоюзна музейн нэгэдэлэй генеральна директор Ю. К. Королев — эмхидхэн байгуулагшадай соведэй түрүүлэгшээр, шэмэглэлэй-прикладной болон арадай искусствын бүхэроссин музейн директор В. А. Гуляев шалгалтын комиссиин түрүүлэгшээр һунгагдаба.

Энээгээр Совет соёлой фондын учредительнэ конференци хүдэлмэреэ дүүргээ.

(ТАСС).

МОСКВАҺАА МОРДОБО

СЭВ-эй гэшүүн-социалис оронуудай аха дүү партинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй хүдэлмэриин уулзалгада хабаадагшад: Венгриин Социалис хүдэлмэришэнэй партиин Генеральна секретарь Я. Кадар, Кубын Коммунис партиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, Кубын Республикын Гүрэнэй Соведэй болон Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ф. Кастро, Чехословакиин Коммунис партиин ЦК-гай Генеральна секретарь, ЧССР-эй Президент Г. Гусак ноябриин 12-то Москваһаа мордобо.

Нүхэд А. А. Громыко, Н. И. Рыжков, М. С. Соломенцев аха дүү партинуудай хүтэлбэрилэгшэдые үдэшэһэн байгаа.

(ТАСС).

ПРОПАГАНДЫН ҮҮРГЭ НҮЛӨӨЕ ДЭЭШЭЛҮҮЛХЭ

КПСС-эй XXVII съездын эрилтэнүүдэй үндэһөөр лекционно пропагандые шэнэдхэн хубилгалгада ажалшадые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ талаар партийна комитедүүдэй болон «Знание» бүлгэмэй эмхинүүдэй хүдэлмэриин хэмжээе саашадань дээшэлүүлхэ арга боломжонуудые байгуулба гэжэ РСФСР-эй «Знание» бүлгэмэй правлениин ноябриин 12-то Москвада болоһон пленум дээрэ тэмдэглэгдээ. Лекционно пропагандые нарижуулан һайжаруулха, тэрэнэй шанарые дээшэлүүлхэ талаар Челябинска областной эмхиин правлениин хүдэлмэриие тэрээндэ хабаадагшад шэнжэлһэн байгаа.

Хурдадхалгын хараа бодолой теоретическэ ба үзэл сурталай баялигуудые, ороной социально-экономическа хүгжэлтын асуудалнуудые шиидхэлгэдэ КПСС-эй XXVII съездын шэнэ ёһоной һургаал заабаринуудые элирхэйлэн харуулһан лекцинүүд Челябинска областиин ажалшадта уншагдана гэжэ элидхэл соо, хүнүүдэй хэлэһэн үгэнүүд дотор тэмдэглэгдээ. Областиин арадай ажахын элдэб һалбаринуудые эршэмтэйгээр хүгжөөлгын комплексно программануудые нэбтэрүүлэн дэлгэрүүлгэ үргэдхэгдэнэ, «В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ Челябинскын тракторна завод» гэжэ нэгэдэлые һэльбэн шэнэдхэлгые, Магнитогорскын металлургическа комбинадай кислородно-конверторнэ цехэй ба бусад шухала объектнүүдые барилгые улам эршэдхэхэ тухай лекцинүүд уншагдана.

Гэхэтэй хамта Челябинскын эмхидэ олониитэ лекторнүүдэй эдэбхитэдэй тэрээндэ үшөөл гүйсэд хабаадуулагдаагүй байһан дээрэһээ область дотор лекционно пропагандые шэнэдхэн хубилгалгын үрэ дүн, эршэ дэлисэ үшөөл хангалтагүй байна гэжэ үгэ хэлэгшэд тэмдэглэбэ. Лекцинүүдэй тематика һулаар шэнэдхэн хубилгагдана, тэдэнэй удха гүнзэгы бэшэ байна. КПСС-эй XXVII съездын эрилтэнүүдэй үндэһөөр Челябинска областьдо лекторнүүдэй хүдэлмэриие нарижуулан һайжаруулха хэмжээнүүдые пленумдэ хабаадагшад хараалаа.

РСФСР-эй «Знание» бүлгэмэй ээлжээтэ съездые 1987 оной мартын 24—25-да Москвада зарлахые правлениин пленум тогтообо.

(ТАСС).

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

ХУРДАДХАЛГЫН ЗАМААР

БҮРИ ЭДЭБХИТЭЙГЭЭР ХҮДЭЛХЭ

Бухы партийна хүдэлмэри үндэһөөрнь шэнэдхэн хубилгаха ороной социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхаха тон орёо, шэнэ зорилгонуудые табигдаад байһан мүнөө үедэ бэелүүлһээ изрин нэгтээр шэнжэлжэ, шүүмжэлэлы ёһоор хараха, коммунистнуудай, бухы ажалшадай эдэбхи үүсхэл бадаруулха, тэдэниие шэнэ, үшөө түйлагдаагүй ажамидаралуудта элсүүлхэ ёһотойбди. Түйлаһанаараа һанагаа амарһад һуухагүй, дашадаа бүри ехэ үрэ дүнгүүдые түйлахын тула оролдохо гэһэн манай партийна организацин, ажалша бухы коллективүүдайнай гол зорилгонуудай нэгэн болоно.

Партийна хүдэлмэриин голдо хүнүүдые табиха эрилтэ парти табина. Сэхыень хэлэхэдэ, һая болотор партийна хүдэлмэрилэгшэн ажал ябуулга хүнүүдые хүмүүжүүлхэ хэрэгээр сэгнэгдэдэг бэшэ, харин гоё һайханаар зохёогдоһон тоосоогоор гү, али саарһанай хэр бэшэгдэһэнээр сэгнэгдэжэ байгаа. Партиин обкомой болон райкомой харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд партийна эхин организацида ерэхэдээ, эндэхи байдалтай танилсаха, гүнзэгыгөөр шэнжэлхэ, туһалха, шиидхэхэ газартань тааралха хэмжээнүүдые абаха гэдэггүй, гансал справка бэшэхэдэ хэрэгтэй юумэеэ бэдэрдэг байһан юм. һайн, мууень шүүжэ абаад лэ ябашаха. Заримдаа дээдын органуудай зүблөөн дээрэ харагдаха асуудалаар дутуу дундануудые бэдэрхэ, тусхай даабаритайшье ерэхэ. Энэ тон буруу, партийна организациин хүдэлмэридэ муу нүлөө үзүүлхэһээ гадна ажалша коллективүүдэйшье хүдэлмэридэ һаад ушаруулдаг байгаа.

Партиин XXVII съездын шиидхэбэринүүдтэ ёһоор ниихэ юумэн болоуулагдажа, коммунистнуудай дутуу дунданууда эрид тэмсэдэг, тэдэниие усадхаха оролдодог болоо. Гэбшэе партийна организацин ажал ябуулгые үндэһөөрнь шэнэдхэн хубилгаһан тухай хэлэхэ үшөөл эртэ. Һураһан юумэн һураар татагдахагүй гэжэ дэмы хэлсэдэггүй хаш. Хуушанайхи зан, хүдэлмэриин дүршэл, онол арга татаад лэ байхаа һанана. Толгойгоо эхээр зобоонгүй, тиигэд гээд лэ ябаһаар байдаг. Тимэһээ хүнүүдэй һанал, бодол гансата хубилгахань хүшэр. Энэ дээрэ түрүү зэргэдэ ябаха ажал дээрээ бодото үльгэр жэшээ харуулха уялгатай коммунистнууд дүүргэхэ ёһотой болоно.

Съездын һүүлээр партийна организацимнай ажабайдалда хубилалтанууд боложо байна. Партийна суглаанууд үнгэргэгдэжэ, коммунистнуудай бэелүүлхэ зорилгонууд хараалагдажа, тэдэниие бэелүүлхэ талаар хэмжээнүүд абтана. Суглаан дээрэ үгэ хэлэһэн коммунистнууд партиин гэшүүдэй үүргэ дээшэлүүлхэ, партийна Уставай эрилтэнүүдые тэдэнэй хэр зэргээр дүүргэдэг тухай ходо хэлсэжэ, тоосооень шагнажа байха эрилтэнүүдые табиһан байха юм.

Суглаан дээрэ урдань гол түлэб юрэнхы шиидхэбэринүүд абтадаг һаа, мүнөө тон тодорхой, хабаатай зониие заабол уялгаһан тогтоолнуудые баталан абахые оролдонобди. Тэрэнэй бэелүүлэлгын түлөө харюусаха хүнүүд, дүүргэлтынь болзор тодоруулагдана, хараалагдана. Удаадахи суглаан дээрэ урдань абтаһан шиидхэбэринүүдэй хэр бэелүүлэгдэжэ байгаа тухай мэдээсэхэ гэжэ заншалта болоо. Партбюрогой заседани болон партиин суглаануудта коммунистнуудай тоосоо шагнаха хэрэг гүримшүүлһэн байнабди. Манай эндэ шэнэ ноёон ахамад зоотехник М. Ж. Хантагаевай тоосоо шагнахаар хараалаанхайбди.

Онсолон хэлэхэдэ, һүүлэй үедэ коммунистнуудайнай эдэбхи дээшэлээ. Гансашье тэдэнэр бэшэ, харин бухы колхозникүүдэй ажал хэрэгтэ ондоогоор хандадаг болоо. Энээндэ КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүд, табиһан зорилгонууд ехэ нүлөө үзүүлнэ. Социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхаха талаар табигдаһан асари ехэ зорилгонууд хэнэй хүрхэ сэдьхэлдэ урмашуулба? Тиимэһээ хүн бүхэн эхэ хэрэгтэ өөрыгөө хубита оруулхые оролдоно.

Энэ зундаа хэзээ хэзээнэйхиһээ эмхитэйгээр үбһэ тэжээл бэлдэхэ хүдэлмэри эмхидхэгдэжэ, богони болзор соо эрхим шанартай, горитой тэжээл нөөсэлжэ шадаабди. Бухыдөө 6840 центнер үбһэн, 8915 центнер [illegible] бэлдэгдээ. [illegible] лүүлхын тула бүри ехэ тэжээл бэлдэхэ ёһотойбди. Колхозой правлени, партийна организаци энээндэ гол анхаралаа хандуулжа, хэмжээнүүдые хараалжа байна. Энэ асуудалай хэр зэргээр шиидхэгдэһэнһээ ажахымнай үйлэдбэри сэхэ дулдыдаха байна ха юм. Манай эрхэ байдалда тарялан, сабшалан үргэдхэхэ арга боломжо үгы шахуу юм. Ушар тиимэһээ бии байгаа газарайнгаа үрэжэл һайжаруулжа, ургасыень 1,5—2 дахин дээшэлүүлхэ зорилго табинабди. Энэ талаар ноёсэ арга боломжонууд бии гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Минерална удобренинууд муугаар хэрэглэгдэнэ. [illegible] наар гаргажа шадаагүйбди. [illegible] хүрэхые оролдохо болонобди. Энэ хэрэгтэмнай шиидхэгдээгүй асуудалнууд, дутуу дунданууд олон. Адууһа малай ашаг шэмэ дээшэлнэгүй. Олон мал ухэл, гарзада ороно. Эдэ бүгэдые болон бэшэшье дутагдалнуудые усадхахын тула малшадай, илангаяа коммунистнуудай харюусалга дээшэлүүлхые оролдонобди. Бухы юумэн хүнһөө сэхэ дулдыдаха байна. Энээндэ партимнай гол анхаралаа хандуулна ха юм. Тиимэһээ бэрхэ, ажалаа һайн мэдэхэ хүнүүдые малшадаар табихые оролдонобди. Дундань коммунистнууд олон. Тэдэнэр һайнаар ажаллана, бусадта жэшээ харуулна. Партбюрогой даабараар коммунист Галсан Лопсонович Дамшаев гэр бүлөөрөө эхэ хонидой отарые даажа абаад, хоёрдохи жэлээ хүдэлжэ байна. Ехэ эдэбхитэй, харюусалгатай хүн. Даажа абаһан хүдэлмэридөө хам оролсоо. Энэ зундаа өөрөө үбһэ хэшэжэ, звено эмхидхэжэ, 250 центнер эрхим шанартай үбһэ хуряажа абаа. Үбэлжэлгэдөө бэлэдхэлэй, байра бэлдэлгэ бухыдэнь заһабарилаа.

Тиихэдэ коммунист Ольга Дамшеевна Бамбагаева өөрынгөө дураар һула, тамир муутай залуу малые харуулхаяа даажа абаһан байна. Эдэ нүхэрнэй баһал һайнаар ажаллажа, эдэ үлбэр малые гарзада оруулангүй [illegible] гаргадаг юм. Үнгэрһэн үбэлжэлтын үедэ даажа абаһан малайнгаа 97 процентые ногоон дээрэ бүтэн бүлэнээр гаргаһан байна юм. Иимэ жэшээнүүд олон ааб даа. Малшад-коммунистнууд Б. Я. Галсанов, Ж. Б. Мандагаев болон бусад оролдожол хүдэлдэг.

Энэ табан жэлдэ малшадаймнай үмэнэ ехэ зорилгонууд табигдаһан. Гүрэндэ тушаадаха малайнгаа толгой бүриин шэгнүүрые табан жэлэй һүүл болотор 320 килограммда хүргэхэ ёһотойбди. Үнеэн бүриһөө һү абалгые эрид дээшэлүүлхэ байнабди. Тиихэдэ гол анхаралаа малшадай эрхэ байдалда таарама үүлтэрэй мал үдхэхэ хэрэгтэ хандуулха ёһотойбди. Энэ талаар зоотехническэ мэргэжэлтэд хүдэлмэридэ ехэ дутагдалнууд бии.

Мүнөө үедэ нийтын адууһа малай үбэлжэлгэ һайнаар үнгэргэхэһөө харюусалгатай зорилго бидэндэ байхагүй. Партийна суглаа үнгэргэжэ, эдэ асуудалнуудые хараан зүбшэн хэлсэнэмди. Тиихэдэ коммунистнуудай арга боломжоёо хараха, дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгануудаа абаһан байна. Удаадань эдэ уялганууд колхозой хамтын суглаан дээрэ зүбшөөгдэжэ, дэмжэгдээ. Энэ үүсхэлыемнай КПСС-эй райкомой бюро, райгүйсэдхэх хороо һайшаагаа.

Үбэлэй үедэ адууһа малай үхэл гарзада орохо ябадалые хоёр дахин доошолуулха, һу һаали дээшэлүүлхэ, түл олоор абаха гэжэ малшадай шиидһэн юм. Энэ зорилгоо амжалтатайгаар бэелүүлхэ хэрэгтэ партийна организаци али бухы талаар туһалха оролдоно. Үбэлэй үедэ [illegible] коммунистнууд, эрхим комсомолшууд эльгээгдэхэ. Малшадай олоороо бэелүүлхэ баазануудта сар зуураа партийна бүлэгүүд эмхидхэгдээ. Малшад гүүртэ, отара бүхэн партбюрогой гэшүүдтэ даалгагдаа. Эдэмнай сар үргэлжэ тэдэнэй ажал ябуулгада эрилтэ табиха, үедэнь малшадта туһалха уялгатай.

Соёлой баазанууд заһабарилагдажа, шэмэглэгдэжэ, бэлэн болгогдонхой. Энэ ябуулгада нийтэ-политическа хүдэлмэри, малшадые соёлой талаар хангаха хэрэг баһал хараалагданхай, бэелүүлэгдэжэ эхилбэ. Колхозоймнай агитбригада ошожо, концерт, кино харуулха, һонирхолтой уулзалгануудые үнгэргэхэ юм. Республикын дээдын органуудай хандан хэлэхэ нэгэ шухала юумэн бии. Манай хөөрдохи отделениин малшад телевизор хараха аргагүй. Юуб гэхэдэ, эндэ телевизионно-дамжуулагын станци бариха хэрэг хэдэн жэлэй шиидхэгдэнэгүй.

Түйлаһан амжалтаяа арьбадхажа, хурдадхалгын, шэнэдхэлэй замаар дабшаха гэһэн коммунистнуудай, бухы колхозникүүдэй шухала зорилгые бэелүүлхэ талаар партийна организацимнай бүри ехэ оролдоно. Тэрэниие бэелүүлхын түлөө оролдохо, тэмсэхэ байдалаа болоһоор нэ дүүлнэ.

Н. БАЗАРОВ,
Ахын районой Лениней нэрэмжэтэ колхозой партбюрогой секретарь.

Репортаж

ТАРГАН МАЛ ТУШААНА

Хурамхаанай совхозой мал шахан таргалуулдаг гүүртэдэ эртэ үглөөгүүр ерэхэдэмнай, хүн зон олон байба. Үндэр хорёогой захада ашаанай гурбан автомашина зогсоно. Тэрэ хорёо соонь мяхалиг томо бэетэй, тобир тарган хорёод үхэр хаагданхай.

— Мүнөө мяханай комбинадта 17 хашараг, үшөө эды гахай ашажа абаашахамнай. Эдэ гахайнуудые үмсэһөө суглуулаабди,— гэжэ мал гүрэндэ тушаадаг тушаалтай Б. А. Хонхушкин хөөрэнэ.

— Хашараг бүхэнэй шэгнүүр хэды килограмм болоноб? — гэжэ бидэнэй һонирхожо асуухада:

— Танай эндэ ерэхэһээ урид автомашинада ашажа Баргажанай-Адагай мяханай комбинадта эльгээһэн хашарагуудаа шэгнэхэдэмнай, туд бүреэ 370 гаран килограмм болоо һэн. Тиихэдэ гахай бүхэн 120 килограмм татаа. Үмсэһөө гахай, мал абахадаа шэгнүүрыень хаража абанабди,— гэжэ Борис Аюрович манда ойлгуулна.

Манай хөөрэлдэһөөр байтар хорёо соохи 17 үхэр «ЗИЛ-130» түхэлэй гурбан автомашинада ашагдашаба. Эдэ автомашинануудые ТПП-гэй жолоошон И. А. Бернадский, совхозой жолоошод Д. Б. Очиров, В. Б. Ринчино гэгшэд жолоодоно. Энэ үедэ Б. А. Хонхушкин мал тушааха бүхы саарһа дансаяа бэлдэнэ. Уданшьегүй үхэрнүүдые тээһэн автомашинанууд Баргажанай-Адагай мяханай комбинат ошохоор һубариба.

Хурамхаанай совхоздо мал шахан таргалуулха комплекс баригдаһаар үнинэй. Абаһаар эндэ мал шахан таргалуулхаар ажахынууд хоорондын комплекс байгаа. Мүнөө эндэ 1237 эрэ буруу, хашарагууд харууһалагдана. Эдэ бүхы малынь табан һүрэг болгогдожо хубаарилагданхай. Тэдэнэй нэгэ гүүртэдэ 352 тугал түлжүүлэгдэнэ. Энэ харюусалгатай ажалынь дүй дүршэлтэй тугалшад А. Т. Цыдыпова, С. Б. Гармаев, Н. Д. Харнутова, Д. Б. Очирова, Х. Т. Бубеева гэгшэдтэ даалгагданхай. Эдэ нүхэднай даажа абаһан тугалнуудаа сентябриин эхинһээ май һарын дүүрэтэр — юһэн һарын туршада адуулна. Мүнөө тугалшад даажа абаһан тугалнуудайнгаа тус бүриин шэгнүүрые хоногой дунда зэргээр 700 граммаар нэмээжэ, түсэбөө 100 граммаар үлүүлнэ.

— Бидэ тугалнуудтаа туд бүридэнь сүүдхэдэ 2 килограмм һайн шанартай үбһэ, 3 килограмм сенаж, 5 килограмм бурдууг үгэнэбди. Бурдууг буйлуулан бэлдэхэдээ, талха тарянай зүйлнүүдые, хэршэгдэһэн һолоомо, мүн микро-макро бодосуудые холижо хэнэбди. Гадна үдэртөө тугалнуудтаа үгтэхэ үбһэ, һолоомоёо хэршэжэ, хобоонууд соо хэжэ эдюулнэбди,— гэжэ тугалшан С. Б. Гармаев ажал тухайгаа хөөрэнэ.

Эндэ 360 эрэ хашараг шахагдана. Эдэ малынь гурбан гүүртэ болгогдонхой харууһалагдана.

— Эдэ хашарагуудай дунда 120 хашараг буха бии. Буха хашарагуудые түлжүүлхэдэ түргэн ехэ болодог, һайнаар таргалдаг байһыень Загарайн районой Тайлсын совхозой малшад дүй дүршэлөөрөө элирүүлэнхэй,— гэжэ Дугар-Цырен Очирович хэлэнэ.

Эдэ буха хашарагуудые малшад Е. Б. Ламажапов Н. В. Малыгин хоёр харууһална. Бүхыдөө эндэ 60 буха хашараг, үшөө тиихэдэ 1983 ондо түрэһэн 40 хашараг даалгагданхай.

— Даажа абаһан малаа жэлэй дүүрэтэр һайнаар шахаад, гүрэндэ тушаахабди,— гэжэ малшан Е. Б. Ламажапов хэлэнэ.

Эдэ хашарагуудта үдэртэ туд бүридэнь 7 килограмм сенаж, 30—40 литр бурдууг, 1 килограмм үбһэ, мүн хэршэгдэһэн һолоомо дуран соонь үгтэнэ. Эндэхи мал нюнь һараһаа тусгаар байрада байлгагдажа, шахагдана. Хашарагуудта үглөөгүүр бурдууг, үдэр хэршэгдэһэн үбһэн, һолоомо, харин үдэшэндөө сенаж үгтэнэ. Ингэжэ адуулхадань хашараг бүхэнэйнь шэгнүүр сүүдхэдэ 900—1000 граммаар нэмээгдэнэ.

Эндэ үшөө нэгэ нимэ гүүртэ бии. Энэ гүүртын 130 хашарагуудые комсомолшууд Г. Ц. Гамбулов О. М. Шобонов хоёр харууһална. Олег Шобонов сэрэгэй албанһаа энэ жэлдэ бусаһаар эндэ ажаллажа байнхай. Хоёр хүбүүд мүнөө даажа абаһан хашарагуудайнгаа тус бүриин шэгнүүрые хоног бүхэндэ 900—1000 граммаар нэмээнэ.

Тиихэдэ малшад Н. Н. Елшин. Д-Н. Дамдинов, Б. С. Ширеторов гэгшэд 180 хашараг харууһална. Эдэ хашарагуудынь сентябриин 5-һаа шахан таргалуулагдажа эхилэнхэй.

— Сентябрь һарада хашараг бүхэнэйнгөө шэгнүүрые сүүдхэдэ дунда зэргээр 817 граммаар нэмээжэ шадаабди. Октябрь һара соо хашарагууднай бүришье һайжараа. Эдэ малаа жэлэй эсэстэ гүрэндэ тушаахаар хараалнабди.— гэжэ малшан Б. С. Ширеторов хөөрэнэ.

Эндэхи малшадай ажал хамтын подрядай гуримаар эмхидхэгдэнхэй. Тиимэһээ малшад ажалдаа ехэ харюусалгатайгаар хандажа, журамаа алдангүй хүдэлмэрилнэ.

Мал шахан таргалуулгын энэ комплексдо шиидхэгдэхээр асуудалнууд олон. Малшадта гэр байра дуталдана. Тиихэдэ гүүртэнүүдтэхи ажал хүсэд һайнаар оньһожоруулагданагүй. Эндэ гансал үхэрэй шабааһан оньһон аргаар гаргагдана. Гадна ори ганса Т-25 түхэлэй бишыхан тракторынь гүүртэнүүдэй малда үбһэ тэжээл болон сенаж оруулжа үрдинэгүй. Тиимэһээ малшадта үшөө нэгэ нимэ трактор хэрэгтэй болоно. Гэхэтэй хамта малда тэжээл хубаарилжа үгэхэ оньһон машина хэрэгтэй.

Мүнөө тус комплексын дэргэдэ тэжээлэй цех барижа эхилээ. Зүгөөр энэ барилга унжагайржа байнхай.

Мал шахан таргалуулха цехэй хүдэлмэрилэгшэд яһала урагшатайгаар ажаллана. Эдэнэй оролдоһоной ашаар совхоз гүрэндэ мяха худалдаха юһэн һарынгаа түсэб 115 процент дүүргэһэн байна. Мүнөө эндэхи малшад жэлэй һүүлшын кварталай түсэб, мүн ерэхэ жэлэй даабарие урагшатайгаар дүүргэхэ үндэһэ һуури табина.

— Манай цехтэ адуун һүрэг оролсодог юм. Ажахыдамнай 180 адуун бии. Адуун һүрэгнай В. П. Дондуповта даалгагданхай. Энэ нүхэрнай Бэлигтэ дүүтэйгээ моридые харууһална. Эдэнэр зундаа адуун һүрэгөө Баунтын районой холын Талаканай бэлшээридэ гаргажа, яһала таргалуулаа. Тиихэдэ энэ холын бэлшээридэ малшад Ю. Р. Маланов, П. Г. Дондупов, М. Д. Доржиев гэгшэд 300 гаран хашарагуудые харууһалжа, туд бүриинь шэгнүүрые хоногой дунда зэргээр 820 граммаар нэмээһэн байна,— гэжэ Дугар-Цырен Очирович хэлээ бэлэй.

Г. РИНЧИНО.

Даши-Доржо Осорович Доржиев Улаан-Үдын шэлэй заводто хабсаргагшаар хүдэлдэг юм. Бэлэн болгогдоһон продукциие багсалан амһарталдаг цехэй коллективтэ хүндэтэй хүдэлмэришэдэй нэгэн һэн тула хэдэн дахин бригадираар томилогдоһон байха.

Тэрэ халаанайнгаа даабарие һайн шанартайгаар 110—120 процент бэелүүлдэг. Мүнөө Даши-Доржо Осорович декабрь һарын тоосоогоор хүдэлжэ байна. Хэдэн мэргэжэлые адли тэгшэ эдлэһэн хадаа дүй дүршэлөө, арга шадабарияа залуу хүдэлмэришэдтэ дуратайгаар дамжуулдаг, хөөрэжэ үгэдэг, зүбшэл заабаряараа туһалдаг юм. Үйлэдбэридөө үндэһэ үрэ дүнгүүдые саг үргэлжэ туйладаг, имагтал һайн шанартайгаар ажалаа бүтээдэг тулань «Мэргэжэлээрээ эрхимлэгшэ» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ тэрээндэ олгогдоһон байна.

Залуушуулай һурган хүмүүжүүлэгшэ байха гээшэ бэлэн хэрэг бэшэ юм. Шэнэ халаандаа өөрынгөө ажал тухай һонирхолтойгоор хөөрэжэ үгэдэг.

Агуу Октябриин 69 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлжэ, илагшадай тоодо ороһон байна. Агуу Октябриин ойн баярта зорюулагдаһан заводой баярай суглаан дээрэ Д-Д. О. Доржиев Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаа бэлэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Д-Д. О. Доржиев. Д. АЛТАЕВАЙ фото.

Алас-Дурнын далайн пароходстводо КОСПАС-САРСАТ гэһэн системэ хүдэлэгдэжэ эхилбэ. Гэнэ усалда ороһон суднануудай болон самолёдуудай координадуудые тэрэнэй аша туһаар зүб тодорхойлжо болохомоор. Гэнэ усалда ороһон тухай дохёонууд спутнигуудтай тогтоогдоһон холбоонуудаар хэлхээ холбооной антеннэнүүдээр Алас-Дурнын далайн пароходстводо абтадаг. Дохёо тухай мэдээсэлнүүд ЭВМ-дэ шэнжэлэгдээд, СССР-эй бэдэрэлгын-залан хүтэлбэрилгын түб руу Москва хото эльгээгдэдэг.

Суднанууд болон самолёдуудта тодхогдоһон тусхай радио-түхеэрэмжэнүүд, радиобуйнууд өөрөө хүдэлжэ, гэнэ усалда ороһон тухай дохёо спутнигуудта эльгээдэг юм. Уласхоорондын бэдэрэлгын системын эмхидэ СССР-һээ гадна США, Канада, Франци оролдог.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Спутнигуудтай тогтоогдоһон хэлхээ холбооной антеннэнүүд.

ТАСС-ай фотохроника.

Совет орон дотор

ХУРДАДХАЛГЫН ТҮЛХИСЭ

ДОНЕЦК. һалбари дотороо мүрысөө үүсхэһэн «Донецкуголь» нэгэдэлэй горнягууд түсэбһөө гадуур 1 миллион тонно түлишэ олзоборилбо. Тиигэжэ жэлэй уялгануудай гол хубинуудай нэгэнийнь болзорһоо урид дүүргэдэбэ.

— Январь һараһаа эхилжэ ажахы эрхилэлгын шэнэ эрхэ байдалда орохо байнабди, тэрээндэ бэлэдхэл хэжэ байнхайбди,— гэжэ нэгэдэлэй генеральна директор В. Ильюшенко хэлэнэ. — Арбан хүдэлмэришэдэй найман хүн бүхэнийнь хамтын подрядаар хүдэлнэ, 150 шахуу бригада ажахын тоосоондо ороо.

Нэгэдэлэй арбан хоёр бригада сүүдхэдэ мянган тонно хүрэтэр түлишэ малтана. Социалис Ажалай Геройнууд П. Негруца, А. Шумской, А. Ващилин болон М. Журавка гэгшэдэй даадаг коллективүүд даабариһаа гадуур 250 мянган тонно нүүрһэ малтаа, продукциин үнэ сэнгые доошолуулжа, алмалта арьбалалтын жасада 160 мянга гаран түхэриг оруулаа юм.

ШЭНЭ ГЭРНҮҮДЫЕ ТОЛЛОНО

ОДЕССЭ. Хара далайн эрье дээрэхи баатар-хотын хүн зон шэнэ гэрнүүдтэ орожо толлоно. Арбан зургаан ба юһэн дабхар арбан гэр нэгэн доро ашаглалгада тушаагдаа. Морягуудай, станок бүтээгшэдэй, хүнгэн ба эдеэ хоолой промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй мянга гаран гэр бүлэ шэнэ байрануудта ороо. Барилгын болзорые гансашье хороохо бэшэ, харин шанарые һайжаруулха зорилго урдаа табиһан гэр барилгын комбинадай коллектив областной түбэй хүн зондо иимэ бэлэг хээ юм.

Эдэ гэрнүүдэй нэгэнийнь түсэбһөө гадуур баригдаа. Барилга дээрэхи дутуу дундануудые усадхахын тула абтаһан хэмжээнүүдэй ашаар хурдадхалга туйлагдаа юм. Предприятиин цехүүдтэ шэнэ зүйлнүүд олоор нэбтэрүүлэгдэнэ, ажалай болон материальна нөөсэнүүд зүбөөр хэрэглэгдэнэ. Хүдэлмэри захаһаань эхилээд эсэстэнь хүрэтэр дүүргэдэг бригаданууд микрорайонуудаар барилга хэнэ. Тиигэжэ ашаанай машинануудые, башенна кранууд болон бусад техникэ бүри ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхэ арга олдонхой. Ажал эмхидхэхэ түрүү арга хэрэглэхэдээ, хүнүүд гэрнүүдые болзорһоонь урид һайн шанартайгаар тушаахые оролдодог болоо.

— Гэр байра хоёр шатаар ашаглалгада тушааха шэнэ арга түрүүшынхеэ хэрэглэжэ байнабди,—гээд ДСК-гай начальник П. Македонский хэлэнэ. — Гүрэнэй комиссиин ерэхын урда тээ электригүүд, газовигууд, сантехнигууд, лифтернууд гэрнүүдые тушаажа абадаг болоо. Тэдэнэрэй бүхы дутуу дундануудые элирүүлэн сасуунь тэдэнь усадхагдана. Энээнэй һүүлээр лэ гүрэнэй комисси эндэ ерэнэ. Ингэжэ баригдажа байгаа гэр байрын шанарые һайжаруулха программын түрүүшын шата бэелүүлэгдэнэ.

Арбан хоёрдохи түсэбтэ табан жэлдэ гэр барилгын индустриин хүсэн саашадаа үргэдхэгдэхэ, байранууд бүри болсон түхэлтэй болгогдохо. 2,1 миллион дүрбэлжэн метр гэр байра ашаглалгада оруулагдахаар хараалагданхай.

ШЭНЭ ХҮРГЭ БАРИГДАБА

ГУРЬЕВ. Манай ороной Европодохи болон Азидахи хубинуудай эрьенүүдые холбохо, Урал мүрэн дээгүүр баригдаһан автомобильна шэнэ хүргэ түрүүшын автомобилинуудые ябуулжа эхилээ. Шухала баригые болзорһоонь урид тушааха, 84-дэхи мостоотрядай коллектив Агууехэ Октябриин хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ арга дүрээ. Мүрэн дээрэхи хүргэ шуурхай, техникын һүүлшын туйлалтануудые хэрэглэгдэнэ.

КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые харалгалжа, Тенгизэй нефтиин үүрхайн ашаглалгада эхилэлдэхэ хойшо ороной Европодохи хубиһаа ашаан хүргэхэ зөөхэ болоо. Арбан хоёрдохи [illegible] Региональна экономическа хүгжэлтын эршэ горитой-

КОММУНИСТ ТУХАЙ ХӨӨРӨӨН

АЖАЛШАН У[…] ЗАЛГАМЖАЛ[…]

ЭНЭ ЗУНАЙ түрүүшын үдэрнүүдэй түлэг ябажа байха үеэр Хорини совхозой директор (мүнөө районой агропромышленна нэгэдэлэй түрүүлэгшэ) Номто Цыреторович Дамдинцыреновтэй [illegible]

[illegible]

...УД ЮУНДЭ СУУРГАТАЙ БАЙГААБ?

(...хүдэлмэрилэгшэдэй районно конференциһээ хэгдэһэн тэмдэглэл)

Гоголиин зохёолоор зүжэг бэлдэжэ ороо. Мүнөө тэдэнэр үшөө шэнэ юумэ бэлдэжэ, арадай гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө тэмсэхээр бэлдэжэ байна. Эдир актернуудай эрмэлзэл гүйсэлдэхэ гэжэ найдахаар. Юуб гэхэдэ, КСК-гай тусхай соведэй түрүүлэгшэ, поссоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ А. Черкашин, хүдөөгэй соёлой байшангай директор Г. Дампилова болон бусад эдэбхитэд, багшанар эдир актернуудые дэмжэнэ, һурган хүмүүжүүлнэ.

Таксимо посёлогто соёл-гэгээрэлэй, илангаяа спортивна хүдэлмэри муу бэшээр ябуулагдана. Энэ посёлогто юрынхыдөө БАМ-ай барилгашад ажаһуудаг гэжэ мэдээжэ. Эндэ стадион баригдажа, ашаглалгада үгтэнхэй. Спортивна хэмжээ ябуулгын үнгэргэгдэхэдэ, 2—3 мянган харагшад стадион дээрэ суглардаг байна. Эндэ эмхидхэгдэһэн спортивна ехэ коллектив республиканска мүрысөөнүүдтэ районойнгоо нэрэ хүндые хамгаалдаг юм. Спортивна хүдэлмэриин эдэбхижүүлэгдэһэнһээ хойшо посёлок дотор гэмтэ ябадалнууд үсөөрөө, ажалай журам һайжаржа, үйлэдбэридэ һайн нүлөө үзүүлбэ гэжэ 670-дахи СМП-гэй хүтэлбэрилэгшэд ойлгоһон байна. Хүтэлбэрилэгшэдэй бодолой хубилгагдаһан ушар һайн үрэ дүнгөө харуулжа эхилбэ гэжэ тэмдэглэхээр. Юуб гэхэдэ, һаяын сагта санаар ябаха гэрэлтүүлмэл харгы түхеэрэгдэхэ, тамаралгын бассейн баригдаха түсэбтэй.

Мүнөө үедэ соёл-гэгээрэлэй хүдэлмэриие эмхидхэхэ хэрэгтэ горитой анхаралай хандуулагдажа байһан тушаа тус СМП-гэй парткомой секретарь А. Чесноков конференци дээрэ хэлээ һэн. Юуб гэхэдэ, тус посёлогто клубна хүдэлмэрилэгшэд дуталдадаг юм байна.

Район дотор соёлой-спортивна найман комплекс тоологдоно. Тэдэнэй хүдэлмэритэй танилсахада, нэгэ иимэ ушар ёһон элиржэ үгөө: клубууд, библиотекэнүүд, спортивна түхеэрэлгэнүүд хадаа хүнүүдые эдэбхижүүлгын түб гэжэ ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй обёоржо шадаад, соёл-гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй үүсхэлые алишье талаарнь дэмжээд байһан газарта соёл болбосоролой ажабайдал бурьялжа байна. Тэрээнһээ уламжалан, үйлэдбэри дээрэшье үрэ дүн түйлагдана.

Гэхэ зуура энэ райондо оршодог ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд соёлой хэрэгтэ барандаа адляар ханданагүй. Ямар ушарһаа Жилииндын-Адагта клуб найман һара хүдэлөөгүй гэхэбибди? Северный, Карафтит гэжэ посёлогуудай клубууд жэл соо суургатайнууд байгаа, Россошинойхи дүрбэн һара соо хүдэлөөгүй. Зарим клубуудынь түлеэгүйдэһэн шалтагтай, нүгөө заримдань удаан унжагайрһан заһабари һаатуулаа.

Соёлой хоёр залуу мэргэжэлтэд, Монгойһоо, харин Жилииндэһээ гурбан хүн юундэ ябааб? Юундэб гэхэдэ, залуу мэргэжэлтэдые хэншье хүлеэжэ абаагүй, байха байрашье тэдэндэ үгтөөгүй. Тиигээд лэ мүнөө жэлдэ хүдөөгэй дүрбэн клубай үүдэндэ суурга үлгөөтэй байна ха юм. Зарим клубууд хуушаржа һандарха түйлдаа хүрэнхэй. Гушаад онуудаар баригдаһан аад, нэгэшье заһабари хэгдээгүй, мүнөө тэдэниие клуб гэжэ нэрлэхэньшье аягүй.

Варваринай хүдөөгэй соёлой байшангые В. Ильцова арбан жэлдэ хүтэлбэрилнэ. Энэ үе соо олон бэрхэшээл дабагдаа. Юундэшьеб, өөртөө эриһэн шэнги, клубтаа хэрэгтэй юумые эрижэ, эндэхи хүтэлбэрилэгшэдые аргадажа ябаха саг болодог. Өөрөө Ильцова үхибүүдтэеэ муухан байратай, капитальна заһабарилга үнинэй хэхээр болоһон: оройнь дуһаалдаг, ханыень нэбтэ һалхин үлеэжэ байдаг. Нютагай үйлэдбэриин хүтэлбэрилэгшэд соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй эрилтэдэ иимэ хайхарамжагүй байна гэжэ тус жэшээ харуулна бэшэ гү?

Гэхэ зуура соёлой үүсхэлшэ энэ мэтын гомдолтой ушарые урда бариингаа, үнэн сэдьхэлһээ худалдаг байна бэшу. Хэдэн кружок эндэ эмхидхэгдэнхэй, [illegible] аэробико бии. «Үнэн зүрхэнһөө» гэһэн үдэшэ нютагай хүн зондо хадуугдахан байна. Багшын үдэртэ зорюулагдажа эмхидхэгдэһэн тэрэ үдэшэ сэдьхэлэй хэды һайхан үгэнүүдээр хэлэгдэһэн байгааб!

Эдэбхи үүсхэлтэйгээр ажаллажа байдаг соёлшодой нэрэнүүд конференци дээрэ үшөөшье дурдагдаа һэн. Нютагай музейн директор А. Позднякова, Муяын-Адагай хүдөөгэй соёлой байшангай уран һайханай хүтэлбэрилэгшэ В. Панфилов, Северный посёлокой библиотекарь Л. Козлова, Муяын-Адагай, Муяын, Россошиной библиотекарьнууд Л. Михайлова, З. Плетнева, Н. Елшина, «Оскита» гэжэ арадай ансамблиин балетмейстер З. Сабкеева гэхэшэд тэдэнэй дунда ороно.

Гэбэшье соёлой-хүдэлмэриин иимэ түрүүшүүл район дотор тиимэшье олон бэшэ. Харин соёлой болбосоролые, хүн зониие соёлой талаар хангалтагүй тоохоор юумэн гэжэ һанадаггүй ажахын хүтэлбэрилэгшэд Баунтын районодо үсөөн бэшэ гэжэ ойлгогдоно. Соёлой гуламтанууд кадрнуудай абуулагдадаг хүдэлмэриие шэнжэлжэ үзэхэдэ, тэрэ талань бүришье эли боложо үгэнэ.

Хараад үзэе. Клубна, библиотечно 76 хүдэлмэрилэгшэ районой соо тоологдоно. Тэрэнэй 18-нинь дунда, 34-нинь тусхай дунда эрдэмтэй. 24 хүн — тусхай бэлэдхэлгүй зон. Клубна 36 хүдэлмэрилэгшэдэй хахадынь лэ тусхай мэргэжэлтэй. Гэхэ зуура районһоо тусхайтаар эльгээгдэһэн нэгэшье стипендиат соёлой һургуулинуудта мүнөө һуранагүй. Юундэ тэндэхи совхозууд, промышленнэ предприятинууд өөһэдынгөө стипендиадуудые эльгээжэ һурганагүйб?! Хүдэлжэ байһан соёлшодтошье һайн хүдэлмэрилхэ арга боломжо олгогдоногүй. Эрхим һайнаар хүдэлхэ байһан соёлшодой салинда нэмэлтэ болгон, ажахынууд, предприятинууд 30 процент түлэхэ ёһотой ха юм. Харин Баунтада нэгэшье соёлшо тиимэ нэмэлтэ түлбэри абадаггүй байгаа, абанашьегүй.

Соёлой хүдэлмэрилэгшэдые бэлдэхэ талаар үшөө нэгэ арга боломжо хэрэглэгдэнэгүй. Энэ [illegible] һурагшадай дунда [illegible] мэргэжэлые танюулха арга боломжо. 1980 оноор район соо гурбан филиалтай искусствын һургуули хүдэлнэ.

Эдэ мэтын асуудалнууд хадаа районой соёлой таһагай хүтэлбэрилэгшэдэй һанаа зобооно ёһотой. Харин соёлой тус таһагые даажа байһан Субботина ахамад бухгалтер Красноярова хамтаржа, тушаалаа [illegible] буруу юумэнүүдые хэжэ байтараа, мүнөө мүрдэлгын органуудай гарта ороод байхадаа һайн гэхэшэ гү?!

Райсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ В. Хенгелов конференци дээрэ элидхэл хэхэдээ, мүн тэндэ үгэ хэлэһэн олон нүхэд ажахынуудай, предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдые шэнгээр шүүмжэлһэн байна. Гэбэшье тэрэ шүүмжэлэлнь [illegible] буудаһан шэнги [illegible] гэжэ һэнэгдэнэ. Юундэб гэхэдэ, ажахынуудай, предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд конференцидэ уригдаһаншье һаа, ерэгүй. [illegible]

Конференциин һүүлээр районой хүтэлбэрилэгшэд соёлой хүдэлмэриие эрид һайжаруулха [illegible] суургатай клубууд районой дотор үгы болохо ёһотой гэжэ хэлэгдэнэ.

В. ОРЛОВ,
Зүүн Сибириин гүрэнэй соёлой институдай проректор.

...шад асуудал табина

...ЭЭ АБАМААР БОЛОО

(...ГАСТРОЛЬНУУД» ГЭҺЭН СТАТЬЯ ТУХАЙ ҺАНАМЖА)

...бэй магазинуудай, нэрлэбэл, «Юбилейный» универмагай, «Детский мир» магазинай, худалдаа наймаанай байшангай хажуугаар, тиихэдэ олон хүнүүдэй ябадаг бусад газарта зарим хүнүүд конфедүүдые (гоё саарһатай, «карандаш» гэжэ зон соо нэрлэгдэдэг) худалдадаг. Харахадашни, хүнүүд олоор худалдан абажа байдаг, гурим сахигшад тэдэнэртэ, мүртэй анхарал хандуулдаггүй.

Тиихэдэ эдэ конфедүүдэй саарһан дээрэ «Ивалгын кондитерска фабрика» гэжэ бэшэгдэнхэй байдагыень гайхахаар. Тиимэһээ эдэ зондо мүн лэ анхаралаа хандуулха, харюусалга даажа байһан харьяата эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдһөө шангаар асууха хэрэгтэй гэжэ һананабди.

ДОРЖИЕВА, ПЕТРОВА, ГУНГАЕВА, болон бусад уншагшад.
Улаан-Үдэ.

Тарбагатайн районой «Маяк» колхозой һүһаалиин фермые даагша, сельскэ Советэй депутат, КПСС-эй райкомой гэшүүн М. А. ХАМУЕВЫЕ энэ зураг дээрэ харанат. Тэрэнэй ударидадаг фермын коллектив байгша оной 10 һарын түсэбые 20 хоногоор урид дүүргэжэ, Агуухэ Октябриин 69 жэлэй ойе ажалай бэлэгүүдтэйгээр угтаба.

В. ПЛУТТЫН фото.

МҮРЫСЭДЭГ ОБЛАСТИИН ҺОНИН

УШАРБАЙН УГАЛЗАНУУД

ҮРГЭН БАЯН Ушарбайн талада «Коммунизм» колхоз оршодог юм. Агын округ соо анха түрүүн байгуулагдаһаншье найнгаа жаран жэлэй ойн баярые энэ колхоз үнгэрэгшэ зун баян дэлгэрээр тэмдэглээ. Тиигэншьегүй аргагүй. Жаран жэлэй хугасаа соо хамтын коммуна тогтоохоһоо эхилээд, тэрэниие мүноо үеын эрдэм ухаанай хүсөөр ажалаа эрхилдэг, һалбаран ургажа ябаһан хүсэтэ ажахы болотор хүгжөөлсэһэн, алдар сууда гараһан малшад, тарьяашад, мэргэжэлтэд эндэ олон ааб даа. Юрэдөөл, Ушарбайн талын энгэр дээрэ хүнэй гараар нэхэгдэһэн үнгэтэ угалзатай хибэс дэлгээгдэһэн мэтэ юм. Тэрэнь юуб гэбэл, тала дайда бүрхөөһэн табан хушуута мал, тарьяан далай долгилуулһан трактор агта хүлэгүүд, Соёлой ордон, шэнэ һургуули, хүүгэдэй ясли, саад, кинотеатр, библиотекэ, дискотекэнүүд, столово, парк, больница шэнэ үеын хүнүүдэй нюдэнэйнь шэмэг, сэдьхэлэйнь омогорхол болон толоржо байдаг.

Мүноошье түрэл колхозойнгоо нэрэ соло арьбадхалсажа, баян дээрэнь баян болголсожо ябаһан малшад, хонишод, механизатор, эрдэмтэд баһал олон байха. Тэдэмнай үдэр бүриингөө оролдосотой ажалаар хамтын һайхан хибэс дээрэ оорынгоо үгалзануудые хээлэн ябана гээбди.

Һаяхан би түрэл нютагаараа айлшалжа ерэхэдээ, тиимэ хүнүүдэй заримантай уулзажа хөөрэлдэһэн, сэдьхэл зүрхэеэ ханааһан байнаб.

АДУУША БАЛДАН

Нэн түрүүн бага балшар наһанһаа наадажа, нэгэ партын саана һуужа «А» үзэг, арба тоо мэдэхэ болоһон Балдан нүхэртэеэ үхибүүн наһаяа һанан дурсабабди. Багадаа Балданаа бидэ «Борбоол Балдан» гэжэ нэрлэгшэ һэмди. Абань нютагтаа Борбоол гэжэ нэршэһэн юм. Тэрэ хошон зугаатай, хурса хурдан хэлэтэй үбгэжөөлые бишье һайн мэдэхэ һэм. Хара багаһаа баяд ноёдой барлаг ябаһан, саашадаа түрүүшүүлэй зэргэдэ колхоздо ороод, үбгэн наһан болотороо мал ажалда хүдэлһэн хүн бэлэй. Мүнөө Балдан эсэгынгээ жэшээ даган, нютаг соогоо адуушан Балдан гээд суурхадаг болонхой.

Түбшэн даруугаар һуужа хөөрэлдэхэ үедөө:

—Адуун һүрэг гээшэ буряад зоной баялиг байһан юм даа,—гээд нүхэрни хэлэбэ. Балданай хөөрөө шагнаад байхадаа, энэмни адуун һүрэг үсхэбэрилгын арга нюусые таа һан хүн гээшэ хадаа гээд, гансата таахаар байба.

— Һайн түл абаха гээ һаа, хээлитэһэн гүү намартаа хүлэрүүлжэ, хүйтэ абхуулжа огто болохогүй,—гээд нүхэрни бодолгото болон, ойро зуура дуугай һууна. Тиигээд ингэжэ үргэлжэлүүлнэ:

—Мүнөө машина хашиныи элбэгшье һаа, хүдөө ажахыда морёор хэхэ ажал үшөөл ехэ, саашадаашье бага болохыень мэдэнэгүйб. Тиимэһээ бишни колхозойнгоо автопаркыншье бэшэ һаа, «адуунай паркын» ноён, барга хүн урдашни байна бшууб даа!

Энеэхэдэнь, нүхэрэймни шарайда эсэгынь түһөө элихэн харагдаадхина. Үхибүүн наһанаймни унаган нүхэр Балдан бэшэ, харин Борбоол аха бэеэрээ һууһандал болохо юм.

—Урдань «эрэ хүн эмнигые һургаха ёһотой» гэлсэгшэ һэн. Шимни энэ наһандаа гансашье бэшэ, олохон мори һургаба ёһотойш? —гэхэдэм, Балдан бодолгото болоод:

— Тэрэнэйшни удха ондоо ха юм даа. Мори һургалган гээшэмнай дүршэл шадабариин хэрэг, харин ажабайдалай хүшэр зам дээрэ бүдэрэн торонгүй, нэрэ түрэеэ хухалангүй ябажа шадаха гээшые мори һургаһантай сасуулдаг юм ааб-даа... Мүнөө болоходо үри хүүгэдтээл өорынгөө мори һургахыень захинаб,—гэбэ.

Эсэгын һургаал эршэтэй, эхын һургаал үльһатай гэдэг зүб даа. Мүнөө Балданай үхи хүүгэд эсэгынгээ жэшээгээр түрэл нютагтаа хүдэлжэ, эрдэм бэлиг шудална. Балдан энээгээрээ баян, омог ябана.

САГААН-ХҮҺӨӨГЭЙ ТАРЯАШАД

Бадмажабай Шираб Балма нүхэртэеэ хорёод жэл соо хонишоноор хүдэлөөд, мүнөө найман хүүгэдэй эхэ, эсэгэ болонхой, тарьяан ажалда оронхой... Шираб Сагаан-Хүһөө гэжэ газарта оршодог тарьяанай тооог даажа абанхай. Хаража байхада, тэрэнэй хэхэ ажал ехэ. Поли бүхэнэй шэниисэ, обёос сорт сортоороо зүбөөр илгагдан хадагалагдаха ёһотой. Тэдэниие бороо хураһаа, һалхи шуурганһаа хамгаалха тон шухала. Тарьяа хиидхэхэ, сэбэрлэхэ, хатааха ажалда олон зон хабаадуулагдана. Тэдэнэй хэһэн юумэ хараа, шалгаагүй һаа, худхаан хуймаан болоод лэ байха бшуу. Хүрэнгын тарьяа зүбөөр илгаһанһаа, хатааһанһаа, хадагалһанһаа хойто жэлэй ургаса дулдыдаха байна.

— Мүнөө жэл яһала һайн тарьяа хуряагаабди. Гүрэнэй түсэб үлүүлэн дүүргэнхэйбди. Өөһэдөөшье бардам хүрэхэ тарьяа үлөөнхэйбди. Эрхим түрүү механизатор, комбайнернуудтаа мүнгэн шанһаа гадна һайхан ороохо хубаарилан тараанабди,— гэжэ нүхэр Бадмажапов сэдьхэл хангяар хөөрэхэ юм.

—Зай, ури хүүгэдтнай хэд юуд боложо ябанаб? — гээд асуухадам, Балма нүхэрынь:

— Ехэмнай һурана, тэрэнэй удаадахи хүбүүн сэрэгэй албань хэнэ, гурбадахинь нютагтаа хүдэлнэ...— гээд лэ, урданайхидаал адли, тогтонгүй тоолохоёо һанахадань:

— Үгы, теэд тэдэтнай нэрэтэй байгаагүй юм гү?— гэхэдэм, эхэ эсэгэ хоёр урда урдаһаа харалсан энеэлдээд, үрдилдэжэ байжа:

— Хандамнай Улаан-Үдын техникумдэ, Доржомнай сэрэгэй албанда, колхоздоо хүдэлдэг хоёр багамнай хэд бэлэй...— гээд, баһал энеэлдэн хүхилдэхэ юм.

— Нэгэ хүбүүмнай Улаан-Үдын авиазаводто хүдэлхөөр эльгээгдэһэн хүн аад, городто байжа шаданагүйб гээд нютагаа бусашоо,—гээд ехэ булын эсэгын хөөрэхэдэ, мүнөө үедэ тоонто нютагтаа эрьен бусаха дуратай хүбүүд, басагадай ургажа байһанда үнэнхэ зүрхэнһөө баясан һуугаа бэлэйб.

«УЯНГАЛДАГ ХҮХЫМНАЙ ХААНАХАНАБ ДАА!..»

Бадмын Батамүнхэ Пунсэгэй Владимир хоёр «Коммунизм» колхозой түрүү хонишод. Хорёод жэл соо хони адуулхадаа, хүндэшэг ажалайнгаа онобшые олоһон, нюусыень тааһан хоёр гээшэ. Гэбэшье эдэнэр долонгир дорюухан Долгор, сэнгүү хүхюутэй Сэрэмжит нүхэдгүйгөөр хаанашье холо харайхагүй һэн. Наһанайнь һайхан заяан болоһон Сэрэмжит Долгор хоёр үбгэдтөө арбаад-арбаад үхи хүүгэдые бэлэглэнхэйнүүд, эрэ нүхэдтөө —эмээлыень тохожо, жолооень барилсажа» ябанад гээшэ. Эбтэй эетэй, ажалша бэрхэ эдэ хонишодые харахадаа, «һамганай һайнда үбгэн ажалша, үбгэнэй һайнда һамган оёдолшо» гэһэн үгын сэсэн мэргэниие гайхажа барашагүй.

Харин Володиин аалихан аад, зүгөөргүй һайхан хоолойгоор:

Уянгалдаг хүхымнай
хаанахханаб даа.
Уулынгаа үндэрэй тунгалагта,
Ушарһан гансамни
хаанахханаб даа,
Ужамхан нютагайм
сэнгэлигтэ...

—гээд дуулахада одоол хэнэйшье уярхаар.

— Володиин үдэршье бүри дуулажа байгаа һаа, шагнахаяа залхуурхагүй һэм,— гээд Сэрэмжит нүхэрынь зөөлэхэнөөр энеэбхилхэ юм. Володиин хоолойнь һайханиие нүхэрэйнь ингэжэ сэгнэдэгтэ урмашамаар даа.

Ахалагша хонишод Батамүнхэ Владимир хоёрой хорёод жэл соо хэды мянган хурьга түлжүүлжэ, шэнэ һүрэгүүдые бии болгоһые, гүрэндэ хэды тонно нооһо, мяха тушааһые тоолохо болоо һаа, одоол маргажа абаха ёһотойбди. Хонишодто амжалта өөрөө гартань ородоггүй гэжэ мэдээжэ. Энэмнай үдэр бүриин хүшэр хүндэ ажал, оролдосо, тэмсэл мүн гээшэ.

— Үндэр амжалтануудые түйлаха онсо орёо нюуса гэжэ байха гү? — гээд һонирхоходом, Батамүнхэ гоёожо байнгүй, сэхэ руунь:

— Жэлэй дүрбэн сагта хонидоо хотонһоонь эртэхэн гаргажа, бэлшээри шэлэн адуулха, оройхон хотондонь оруулха ёһотой. Уһа саһыень таһалдуулха хэрэггүй. Хонин гээшэ бэлшэжэ таргалдаг, хэбтэжэ амардаг мал юм. Нюусамнайшье тэрэл гүб даа,— гээд миһэрнэ.

Эдэ хоёр нүхэд тухайгаа ингэжэ хэлээд дүүргээ һаам, бэрхэнь үшөөл харагдахагүй. Харин Батамүнхэ Владимир хоёр колхоз соогоо түрүүлэн, Найданова Сэржэмэдэг Найдановнагай нэрэмжэтэ шангай лауреадууд болоһон байна гэхэдэм, тэдэнэй үнэхөөр ажалша бэрхэнь, урагшаа һанаатайнь гэршэлэгдэхэ байха. «Коммунизм» колхозой имэл хонишод Найдановагай нэрэмжэтэ шанда хүртэдэг, тиин хүртэхэдөө, ёһотойл дээдэ гарай малшад гэжэ нютагайнгаа түхэреэн соо суурхадаг байна. Тэрэ шанда хүртэхэеэ эрмэлзэһэн хонишод колхоздо мүнөө олон. Түрүүшүүлэй тоодо орохо тэмсэл эршэ хүсэеэ нэмэһээр.

«Харин Сэржэмэдэг Найданова хэн байгааб, юундэ тэрэнэй нэрэмжэтэ шан олгогдохо болооб?» — гээд бидэнэй һонирхохо хуулита.

СЭРЖЭМЭДЭГЭЙ ШАН

Найданай Сэржэмэдэг гээшэ «Коммунизм» колхозой юрын лэ хонишон байһан юм. Түрэл нютагтаа хара багаһаа хони адуулжа хүн болоһон. Бүхы наһаараа хонишон ябахадаа, үндэр амжалтануудыешье түйлаһан, шагнал хайрадашье хүртэһэн, эсэсэй эсэстэ ажал дээрээл алтан амитаяа хахасажа, үеын үедэ нэрэ солоёо мүнхэлһэн байна.

...Хагсуу харалган нэгэ хабар Ага Могойтоор үзэгдөөгүй ехэ һалхи шуурган боложо, хээрын талада хонидтоёо төөриһэн Сэржэмэдэг һүрэгөө орхихо дурагүй, зууража, ами табиһан байгаа. Наһанайнгаа эсэсэй тулажа ерээд байхада, Сэржэмэдэг юун тухай бодоо, шэбшээб? Юртэмсэ дэлхэйн тэнсүүригүйе гайхажа үрдеэ гү? Заяан хубиингаа золгүйгөөр мухардаһанда гомдоо гү? Али унаад ябаһан моринойнгоо өөрыень даахаяа болёод, бүдэржэ эхилхэдэ:

— Моримнишье дүрбэн туруута адагуусан хадаа, магад, гэрээ оложо ошохо аалам,— гэжэ хайрлан һанаад, модо шулуунда үлгэлдэжэ зобохогүйнь тула эмээл, хазаарыень хуулаад, сүлөөдэ табяа гү? Сэржэмэдэгые үдэр һүнигүй бэдэрһэн зоной гайхалда үглөөдэрынь тэрэнь үнэхөөрөөшье хотонойнгоо үүдэндэ ерээд, үүрһэжэ байгаа гэхэ.

Шуурганай замхахалаар, хүн зоной дахинаа бэдэржэ гарахада, Сэржэмэдэг үбэлжөөнэйнгөө гэрһээ холо бэшэхэнэ, тамхияа аһааха гэжэ һэхэрэн һууһан зандаа зуурашаһан байгаа.

Тиигэжэл юрын буряад хонишон эхэнэрэй нэрэтэ шан бии болгоһон юм лэ даа. Найданай Сэржэмэдэг Ушарбай нютагайнгаа мүнөөдэрэй һайхан байдалай һүлдэ-хибэсэй угалза боложо мүнхэрөө.

Мүнөө тэрэнэй гурбатайхан аша хүбүүн Найданов Зориг гээшэ Ушарбайн талада өөрынгөө угалзые заатагүй үлөөхэ гэжэ этигэхээр, өөдэргэн бэрхэ хүн боложо ябана. Тэрээхэн хүбүүн, мүн тэрэнэй үетэн түрэл һайхан нютагайнгаа үглөөдэрэй домогые, соло дууе зохёохо гэжэ найдамаар лэ.

Д. ДЫЛГЫРОВ.
Агын округ — Улаан-Үдэ.

ТАСС АПН ХИЛЫН СААНАҺАА

...ДОКУМЕНТНҮҮД АБТАБА

...Шэнэ түхэлэй химическэ зэбсэг үйлэдбэрилхэеэ арсахыень, бусад оронуудай газар дээрэ тэрэниие тараан тодхуулхагүйе нэгэдэхи комитет бүхы гүрэнүүдые уряалба. США түрүүтэй НАТО-гай 12 орон энэ проектые буруушаагаа.

Ехэ бэлэг социалис болон бүлэглэлнүүдтэ хабаададаггүй гүрэнүүдэй дурадхалаар бүхы түхэлэй буу зэбсэгүүдые, түхеэрэлгэ хэрэгсэлнүүдые зохёон бүтээлгые хорихо тухай тогтоолой проект баталагдан абтаба. Хүн түрэлтэнэй аша туһада зүрюу харша зорилготойгоор эрдэм-техникын дэбжэлтэ ашаглалгые зайсуулан сараха шухала гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

ООН-ой Генеральна Ассамблейн 41-дэхи сессиин делегадуудай эдэ документнүүдые баталан абалга буу зэбсэгүүдые хуряалгын хэрэгтэ элдэб гүрэнүүдэй ямараар хандадаг байһые батаар элирхэйлэн харуулба.

...ОРОНОЙ ЭРДЭМТЭДЭЙ ХАРИЛСААН

...зорилгонуудай нэгэниинь болоно гэжэ энэ түбэй генеральна директор Ж. Нараи хэлэбэ. Манай түбтэй СССР ехэ харилсаа холбоо тогтоодог юм. Институдай коллектив Электронно-тоолон тодорхойлолгын техникын эрдэм-шэнжэлэлгын түб, СССР-эй Наукануудай академиин Информатикын асуудалнуудай институт, СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин тоолон тодорхойлолгын түб гэхэ мэтэ Советскэ Союзай ехэ, нэрэ хүндэтэй эмхи зургаануудтай институдай коллектив нягта харилсаа холбоо тогтоонхой. Совет адли мэргэжэлтэдтэеэ саг үргэлжын харилсаа холбоо тогтоолго манай шэнжэлэлгын ажал ябуулгые улам дээшэлүүлхэ, тиигэжэ хамтын нээлтэнүүдые нэбтэрүүлгэһээ арадай ажахыда ехэ ашаг олзо оруулха арга олгохо байна.

...«ОДОТО ДАЙН» ТУХАЙ

...Рейкьявигта ядерна буу зэбсэгүүдһээ бүмбэрсэг дэлхэйе сүлөөлхэ түүхэтэ арга боломжоёо президент алдажархиһан байгаа гэжэ тэдэнэр «Нью-Йорк таймс» газетын хуудаһанууд дээрэ онсолон заана. Замбуулинай дайдада гаргагдаха түхеэрэлгэ байгуулга, ядерна дайнай аюулһаа дэлхэйе сүлөөлэлгэ хоорондоо яашье таарахагүй байна гэжэ Рейкьявик харуулба гээд хэлэгдэнэ.

Президент Рейганэй худал хуурмагаар баталаашье һаань, СОИ гэдэг программаар зохёон бүтээгдэжэ байһан шэнэ түхэлэй буу зэбсэгүүд хамгаалалта хэхэ зорилготой бэшэ юм. Лазернууд, компьютернүүд, ракетнэ түхеэрэлгэнүүд гэхэ мэтын байгуулагдалга нэгэ нэгэндээ зүрюу харша добтолго хэхэ аюулые улам дэбэргэнэ гэжэ Лойолын университедэй профессор У. Френч «Чикаго трибюн» газетэдэ бэшэнэ. СОИ гээшэ хүнүүдые бэшэ, харин ракетэнүүдые буудажа унагааха гэһэн зорилготой. Тиимэһээ тэрэ «энэрхы» зорилготой байна гэжэ бидэнэртэ мэдүүлнэ. Теэд энэнь тиимэ бэшэл. Замбуулинай дайдада тодхогдон табигдаха буу зэбсэгүүдые бүтээхэдээ, ядерна добтолго түрүүлэн хэхые США һанаашална гэжэ СССР тоолоно.

ЯПОН ТЭМСЭЛШЭДЭЙ СЪЕЗД

ТОКИО. Хүн зониие олоорнь хюдаха зорилготой буу зэбсэгүүдые усадхахын түлөө тэмсэлээ шангадхаха, США-гай ядерна стратегидэ Японие хабаадуулхагүй, япон-американ сэрэгэй холбооe буруу һүргэхэ уряатайгаар Японой эб найрамдалай тала баригшадай съездэ хабаадагшад оронойнгоо олониитэдэ хандаба. Энэ съезд Токио шадархи Акисимэ хотодо үнгэргэгдөө. Дайн дажарта эсэргүү хүдэлөөнэй 1500 эдэбхитэдэй хабаадаһан энэ хуралдаан дээрэ деклараци баталагдан абтаа. Ядерна буу зэбсэгүүдые бүгэдэ ниитээрээ бүрин хүсэдөөр хорихын түлөө олониитээрээ тэмсэхэ, США-гай зонхилхы бүлэгөөрхидэй үргэн ехэ ээзэрхэг түрнмхэй һанаашалгануудые дэмжэдэг Токиогой тусхай тушаалтадай хараа шугамые буруушааха шухала гэжэ тэрээн соо тэмдэглэгдэнэ.

ХЁМОРОО ЗҮРИШЭЛДӨӨНҮҮД

КАБУЛ. Афганистантай хилэлдэг Пакистанай зарим районуудай байдал орёо хүшэр болонхой. Бахтар агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, нютагай хүн зоной дураа гуталгые засагаархид хашана харшална. Тиигэжэ засагаархид Чаман хотын оршондохи хэдэн һуурин тосхонуудһаа хүн зониие үлдэжэ гаргаһан байгаа. Сүлөөлэгдэһэн газар дээрэ сэрэгэй баазануудые тогтоохые түсэблэнэ.

Гэр байрагүй үлэһэн таряашад, тэдэнэртэ нэгэдэн ниилэһэн городойхид буруушаалгын жагсаалнуудые эмхидхэбэ. Полицитай хёмороо зүришэлдөөнэй үедэ жагсаалда хабаадаһан 3 хүн алуулһан, хэдэн хүн шархатуулагдаһан байгаа. Засагаархид Чаманда сэрэгэй байдал соносхобо.

Ороной баруун-хойто хилэ шадарай Пешавар хотын захиргаанай түб хёмороо зүришэлдөөнэй газар болонхой. Энэ хотодо транспортын хүдэлөөн зогсоогдоо.

АКИНО ЯПОНДО ЕРЭБЭ

ТОКИО. Филиппинын Республикын президент Корасон Акино дүрбэн үдэрэй албанай хэрэгээр Японой ниислэл хотодо ерэбэ. Тэрэ премьер-министр Ясухиро Накасонэтэй, мүн ороной худалдаа наймаанай бүлэгөөрхидэй түлөөлэгшэдтэй уулзалгада хоёр ороной хоорондохи экономическа харилсаанда онсо анхарал хандуулагдаха.

Японой консерваторнууд хашалта харшалалтын хэмжээнүүдые абажа, парламент дээрэ үгэ хэлэхыень Филиппинын президентдэ зүбшөөхэгүй гэһэн шиидхэбэри абаһан байгаа. Филиппиндэ Японой үзүүлдэг экономическа туһаламжын горитой хубиин хулгайлагдашадаг байлгые элирүүлхэдээ болохо гэжэ тэдэнэр айна гээд оронойзонхилхы бүлэгөөрхидэй энэ алхам элирхэйлэн гэршэлнэ гэжэ «Акахата» газетэ бэшэнэ.

Филиппиндэ мүнгэн һангай туһаламжа үзүүлхэдээ, Япон США-тай бэелүүлдэг политикаяа залан шэглүүлнэ. Пентагоной сэрэгэй баазануудые тэндэ үлөөхэ ябадалда Холбоото Штадуудта туһална. Тиигэжэ тэдэ Номгон далай дээрэ американ сэрэгэйхидэй түшэг тулгууриин пунктнууд болохо байна.

БЭЕЭ ДААҺАН БАЙДАЛАЙНГАА ҮДЭРЫЕ ТЭМДЭГЛЭБЭ

ЛУАНДА. «Пролетарска интернационализм мандаха болтогой!», «Империализм һорнии һалаг!», «США болон ЮАР, Анголын ойро бү хүрэгты!» — гэһэн уряа лозунгнуудтайгаар Анголын Арадай Республика национальна һайндэрөө — бэеэ дааһан байдалай 11-дэхи жэлэй ойе тэмдэглэбэ.

Бүхы орон дотор олоной хабаадалгатай митингнүүд, жагсаалнууд боложо, НРА-да эсэргүүгээр США-гай ба расис ЮАР-ай соносхогдоогүй дайе болюулха эрилтэ табиба. Дарлалта мүлжэлгэгүй общественэ орон дотор байгуулха талаар МПЛА-Ажалай партиин хараа шугамые гүйсэд дэмжэжэ байһанаа тэдэнэр мэдүүлээ.

Бүхы талын хабаадалгатайгаар хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэжэ, Африкын урда хубидахи асуудалнуудые амгалан тайбанаар шиидхэхын түлөө Анголо тэмсэнэ гэжэ МПЛА-Ажалай партиин ЦК-гай Политбюрогой гайхамшагта һайндэртэ зорюулжа, эндэ тарааһан мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ. Намибида бэеэ дааһан байдал олгобол, Урда Африкада апартеидэй захиргаание усадхабал, энэ райондо амгалан тайбан байдал хангагдаха аргатай гэжэ документ соо хэлэгдэнэ.

ХҮН ТҮРЭЛТЭНДЭ АЮУЛ ТОХЁОЛДУУЛНА

ТОКИО. Президент Рейганэй соносхоһон «стратегическэ оборонно үүсхэл» (СОИ) ядерна буу зэбсэгүүдые үрдилдэн бүтээлгые улам дэбэргэжэ, тэрэниие замбуулинай дайдада гаргуулжа, хүн түрэлтэндэ аюул тохёолдуулна гэжэ Японой Компартиин ЦК-гай Президиумэй саг үргэлжын бюрогой гэшүүн Хироси Татики Японой парламент дээрэ үгэ хэлэхэдээ мэдүүлбэ. «Одото дайнай» программын туһаламжаар Вашингтон Советскэ Союзһаа сэрэгэй булюу хүсэтэй болохые һанаашалхадаа. СОИ гээшэ «хамгаалхы» шэнжэтэй юм гэжэ билдагууша хуурмагаар мэдүүлнэ гээд тэрэ парламентын комиссинуудай нэгэн дээрэ үгэ хэлэхэдээ тэмдэглээ.

СОИ-до хабаадаха тухай урда тээнь абаһан шиидхэбэреэ дахинаа хаража үзэхыень Татики Японой консерваторнуудай правительствые уряалба. Атомна бомбодолгоһоо хохидоһон дэлхэй дээрэхи ори ганса орон болохо Япон СССР-эй, США-гай болон ядерна зэбсэгтэй бусад гүрэнүүдэй хоорондо хөөрэлдөө хэлгэдэ туһалха уялгатай гэжэ тэрэ хэлээ.

Соёлой һонин

БРАМСЫН ХYГЖЭМ ЗЭДЭЛБЭ

Совет гайхамшагта пианист, Ленинскэ ба Гүрэнэй шангуудай лауреат, СССР-эй арадай артист Святослав Рихтертэй хүгжэмдэ дуратайшуулнай дахинаа баяhан уулзаба. Байгша оной сентябриин 11-дэ, Япон зорингоо, Сибириин хотонуудаар концертнүүдые үгэн унгэрхэ замдаа тэрэ Улаан-Үдэ хүрөө һэн шуу. Тиихэдэ Франц Иозеф Гайднын, Фридерик Шопенэй, Роберт Шуманай зохёолнуудые шагнагшадай һонорто дурадхаһан байгаа.

Харин ноябриин 10-най үдэшэ Буряадай оперо болон баледэй театрай байшан соо багтажа ядатараа суглараһан зон немец суута композитор Иоганнес Брамсын (1833—1897 онуудта ажаһууһан) фортепиано зохёолнуудые шагнаба. Концертын программада Брамсын 1-дэхи, 2-дохи сонатанууд, мүн тэрэнэй Паганиниин аялга дагажа бэшэһэн этюдууд болон вариацинууд оруулагдаа.

Юрэнхыдөө үргэн шагнагшадта Брамсын «Венгр хатарнууд» лэ һайн танил ёһотой. Тиимэһээ немец композиторай фортепианада зорюулжа бэшэһэн зохёолнуудые гайхамшагта мастерай гүйсэдхэлгэ доро шагнаһамнай урматай гээшэ.

...Зал соо харанхы. Гансал сценэ дээрэ, рояалиин дэргэдэ дэн носожо, пианистын, ойроньһууһан хүбүүнэй, тээ саанахань жэрылдэһэн эдир хүгжэмшэдэй дүрсэнүүдые гэрэлтүүлнэ.

«Сценэ дээрэ, хажуудамни хүгжэмдэ һонор хүүгэдэй һууhада, зохидшоодогби. Тэдэнэр намайе дэмжэһэн, наадахадам, туһалһан шэнги байдаг»,— гэжэ пианист нэгэтэ тайлбарилһан гэдэг.

Мүнөөшье хүгжэмэй һургуулинуудай, П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ хүгжэмэй училищиин һурагшад ойрохононь һуунхай, оюун бэлигтэ гүйсэдхэгшын уян хуруунуудай харасагаан клавишануудта нэгэ дүмүүхэнээр хүрэхые, нэгэ харсага шэнгеэр буухые адаглажа һуунад. Харин зал соо һуугшад шэдитэ хүгжэмэй долгиндо үлгыдүүлэн, рояалиин уянгалхые шагнажал һууна. Тэрэнь гэнтэ уур сухалаар орьёлоод абана, үхибүүндэл гомдолтойгоор уйлаадшье үзэнэ, тиигэжэ байтараа, ташаганаса энеэшэхэдэл гэнэ.

Хүгжэмэй, искусствын хүсые гайхажа бараха гүш даа! Суута мастерые концертынь һүүлээр хүл дээрээ зогсожо ёһолһон шагнагшадай баяр, бахархалые баһал юунтэй сасуулхабши...

Б. ДАМБАРИНЧИНОВА.

ХYYГЭДЭЙ ЗYЖЭГYYД ОЛОШОРОГ ЛЭ!

Улаан-Үдэ театральна хото гэжэ үнинһөө хойшо тоологдодог. Тиигэншьегүй аргагүй. Академическэ хоёр томо театр, ород драматическа, кукольна театрнууд түрэл хотымнай нэрэ хүндые дээрэ үргэжэ, холо, ойгуур суурхуулжа байдаг шуу.. Зүжэгүүдые һонор сэдьхэлээр угтажа абадаг харагшадаараашье хотомнай мэдээжэ болонхой. Гансал эдиршүүлые хүмүүжүүлхэ, уран һайхан юумэн тухай ойлгосыень бүрилдүүлхэ үүргэеэ театрнуудаймнай һулаар бэелүүлдэг дээрэһээ харагшадаймнай горитой ехэ хуби анхаралһаа алдагдахаяа һанадаг. Хотодомнай айлшаар буудаг коллективүүдэй энээниие хүрэһөөр ойлгоодхидог, шүүмжэлхы ажаглалтануудые хэдэг ушарнууд хэнэйшье һанаа зобоохоор гээшэ.

Байгуулагдаһаар 20-дохи сезоноо мүнөө жэлдэ нээһэн, тиибэшье өөрын һайн сценэтэй болоодүй кукольна театрайхид хотын эдиршүүлые бүгэдыень хангажа биранагүй. Тиимэһээ зохёохы бусад 3 коллективэй репертуарта хүүгэдтэ зорюулагдаһан нэгэшье зүжэгэй бии болоходо, хотын зоной олзуурхан урмашадагынь ойлгосотой. Мүнөө тиимэ шэнэ зүжэг Буряадай гүрэнэй Ленинэй орденто оперо болон баледэй академическэ театрай соносхолдо бии болобо. Тэрэ хадаа театрай дирижёр Борис Чебоксаровай зохёоһон «Буратинын шэнэ ябадалнууд» гэһэн хүүгэдэй оперо болоно.

Тус оперые хотымнай эдир харагшад—хүүгэдэй саадта ябадаг үхибүүдһээ эхилээд, һургуулиин 5-дахи, 6-дахи классуудай һурагшад хүрэтэрөө — хүндэтэй дээрэ хүлеэн абаба. Театрай дуушад Д. Климович (Буратино), В. Базарова (Мальвина), Л. Шагдыров, Л. Шоболов (Артамон нохой), В. Тоболев (Карло эсэгэ), М. Раднаев (Пьеро), Н. Литвинов (Король) гэгшэд тус тустаа һонирхолтой, хүүгэдые этигүүлһэн образуудые бүтээгээ. Сценын шэмэглэлые театрта хоёрдохи сезоноо угтажа байһан залуу мэргэжэлтэ М. Калинина урлаа.

Юрэнхыдөө эдир харагшад театрайхидай шэнэ бүтээлдэ хонгор сэдьхэлээр хандажа, халуунаар альга ташан, баярые хүргөө. Энэнь һайн. Зүгөөр залуу гүйсэдхэгшэдтэ, илангаяа гол рольнуудые наадаһан артистнарта актерско шадабари дуталдана гэжэ мэргэжэлтэдэй тэмдэглэхэнь үндэһэтэй.

Саашадаа энээгээр хизаарлангүй, хүүгэдэй һонирхол татамаар зүжэгүүдые театрайхид репертуартаа нэмээхэ бэзэ гэжэ найдагдана.

Д. НАГУСЛАЕВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: шэнэ зүжэгһөө хэһэг.

Д. АЛТАЕВАЙ фото.

«БАЙГАЛАЙ» ТАБАДАХИ НОМ

Республикымнай Уран зохёолшодой холбооной үмэнэһөө хоёр һарадаа нэгэ дахин толилогдожо байдаг уран зохеолой, олониитэ-улас түрын «Байгал» журналай байгша оной табадахи ном мэнэ һая хэблэлһээ гаража, олон тоото уншагшадтаа эльгээгдэбэ.

Журналай түрүүшын хуудаһанууд Буряадай АССР-эй арадай уран зохёолшо Михаил Ильич Жигжитовэй «Сагаан тахяа жэл» гэһэн романай үргэлжэлэлөөр эхилнэ. Тус романай эхин бүлэгүүд «Байгалай» 2—4-дэхи номуудта толилогдоо һэн гүб даа.

«Шэнэ зохёолнууд» гэгдэдэг заншалта ниитэ гаршаг доро буряад мэдээжэ шүлэгшэ Цырендулма Дондогойн бэлдэжэ байһан шэнэ номһоо абтаһан «Хүн зандаа үлэхэ гүш?..», «Гэр тухай баллада», «Наян табатай эхын шаналал», «Оршуулагдаһан шүлэгүүд тухайгаа», «Иисэнгэ тухай монолог» гэжэ шүлэгүүд журналай хуудаһануудые шэмэглэнэ.

«Шог ёгтото долгиндо» Георгий Дашабыловай «Тахяагаа һургадаг үндэгэн», «һарьһан эрбээхэй» гэжэ нэрлэгдэһэн баснинууд бии.

Уран зохёолшо, драматург Доржи Эрдынеев таби наһаяа зохёохы ажалайнгаа охин дунда угтахань. Энэ ушартай дашарамдуулан, журналай редколлеги зохёолшые халуунаар амаршалаад, тэрэнэй хоёр хубитай, найман үзэгдэлтэй «Бальжин хатан» гэжэ эпическэ драмые олоной һонорто табиба. Доржи Эрдынеевэй энэ һүүлшын захата Ажалай Улаан Тугай орденто Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ гүрэнэй буряад драмын академическэ театрай сценэ дээрэ урагшатайгаар найруулагдаад, гурбадахи сезоноо харуулагдажа байна гэжэ манай уншагшад мэдэнэ ёһотой.

Тиихэдэ «Очерк, публицистикэ» гэһэн ниитэ гаршаг доро һайн һайн материалнууд барлагдана. Эндэ Анатолий Головковой «Сэлэнгын булаг», ВАСХНИИЛ-ай Сибириин отделениин Буряадай эрдэм шэнжэлэлгын институдай директор Б. И. Николаевай «Эрдэм ухаан ба ажал хэрэг», түүхын эрдэмэй кандидат Георгий Банчиковай «Мартагдашагүй уулзалга», Георгий Хориноевой «Хэзээдэшье бэлэн», Ринчин Балдановай «Манай бэлэг — адуун һүрэг» гэхэ мэтын очерк, статьянууд, бодомжолгонууд үгтэнхэй.

«Захагүй ехэ замбуулин: XX зуун жэл» гэжэ нэрлэгдэһэн бүлэгтэ СССР-эй лётчик-космонавт, Советскэ Союзай хоёр удаа Герой Павел Поповичой номһоо абтаһан «Звездный городогой түрүү хүн» гэһэн дурдалга толилогдобо. Тэрээн соогоо автор манай гүрэнэй эгээн суута космонавтнуудай нэгэн болохо, замбуулинда аяар таба дахин урагшатайгаар ниидэһэн Советскэ Союзай хоёр удаа Герой, авиациин генерал-майор Владимир Александрович Джанибековэй намтар болон ажаябуулга тухай угаа һонирхомоор бэшэнэ.

Мүн эндэ Давид Файнштейнэй «Одо мүшэд тээшэ» гэһэн статья барлагдаа.

Хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй кандидат, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденто Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ Буряадай багшанарай институдай доцент Саяан Балдановай «Мүнөө үеын буряад зохёолдохи коммунистын образ» гэһэн статья соо Барадий Мунгоновой, Цэрэн Галановай, Шираб-Сэнгэ Бадлуевай, Даша-Рабдан Батожабайн, Цыден-Жаб Жимбиевэй, Доржи Эрдынеевэй, Ардан Ангархаевай, Цырен-Дондог Хамаевай, Балдан Ябжановай прозо шэнжэлэгдэнэ.

«Хүгжэмэй искусство хүгжөөлгэдэ онсо ехэ габьяатай байһанайнь, мүн 70 наһа хүрэһэнтэйнь дашарамдуулан, бэлиг түгэс буряад композитор, СССР-эй арадай артист, багша, ниитын ажал ябуулагша Бау Базарович Ямпиловта Социалис Ажалай Геройн нэрэ зэргэ олгогдобо,— гэжэ журналай «Хронико» мэдээсэнэ.— Бау Ямпиловай нэрэ гансал манай республика соо бэшэ, мүн бүхы орон соо, хилын саагууршье мэдээжэ болонхой. Тэрэнэй «Шэдитэ булаша», «Нюдөө харалга», «Цыремпил Ранжуров», «Хүлгөөтэ жэлнүүд», «Үхэлһөө хүсэтэй» гэһэн оперонууд, «Арюун гоохон Ангар дүүхэй», «Патетическэ баллада» гэһэн баледүүд, «һалбаран сэсэглэһэн хизаар», «Симфоническа хатарнууд», «Эпическэ», «Романтическа», «һайндэрэй» гэһэн сюитэнүүд, «Шэнхинээтэ наһад», «Ильичэй дүрэ», «Хүшөөгэй дэргэдэ» гэһэн поэмэ болон ораторинууд, олон тоото кантатанууд, граждан болон уянгата дуунууд үргэн шагнагшадта һайшаагдажа, буряад национальна хүгжэмэй жасада оруулагданхай».

Багашуулда зорюулагдаһан «Хараасгай» гэһэн ниитэ гаршаг доро Социалис Ажалай Герой, РСФСР-эй һургуулиин габьяата багша Цокто Номтоевич Номтоевой хэдэн бишыхан рассказ, Жан Зиминэй эдир уншагшадта зорюулһан шүлэгүүд үгтэнхэй.

В. ЦЫРЕНЖАПОВ.

ЗАНШАЛТА БОЛОХО

Дүрэ буляалдалгын барилдаагаар Шэтын областиин оло дахин чемпион, мүнөө Буряадай хүдөө ажахын техникумдэ һуража байһан нэгэдэхи разрядтай Чернин Рабданов хүүгэдэй спортын 7-дохи һургуулиин һурагша Владимир Шагдуев хоёрой барилдаанай хибэс дээрэ гаража, хаба шадалаа туршахадань, спортдо дуратайшуул болон тренернүүд түрүүшынхинь илалта туйлаха байха гэжэ этигэн найдаа һэн.

Тулалдаанай эхин энэ багсаамжалгыень баталба. Түрүүшын гурбан минутын туршада Рабданов 5:1 тоотойгоор шүүһэн байгаа. Уулзалгын хоёрдохи хахадай эхиндэ тэрэ бэеэ һулашагаар табижа, бүхы эдэбхи үүсхэлээ алдажархиба. Эршэмтэйгээр добтолжо, Шагдуев дээгүүрээ абаад хаябашье, энэ аргаяа эсэстэнь хүргэжэ шадабагүй. Тиихэдэнь Рабданов нүгөөдынгөө алдууе шадамараар хэрэглэжэ, хоёр балл абаадхиба.

Саашадаа Шагдуев улам найдамтайгаар добтолжо, хэдэн балл абахадаа, хүсэхэ тооной болобо. Эндэ зал соо сугларагшад амяа даран, тулалдаанай хойноһоо анхаралтайгаар хараа. Эгээл энэ үедэ Шагдуев нүгөөдынгөө доогуурнь шургажа ороод абажа хаяхадаа, урагшаа гараһан байха юм. Энэ үедэ гонг ханхинажа, В. Шагдуев шухала илалта туйлаба.

Дүрэ буляалдалгын барилдаагаар уласхоорондын классай спортын мастер Мүнхэ-Жаргал Цыдыповэй шанда хүртэхын түлөө мүрысөөн тэрэнэй түрэһэн нютагта—Агын автономито округой Догой тосхондо түрүүшынхеэ үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ иимэ һонирхолтой, шанга тулалдаанууд үсөөн бэшэ байгаа.

Агын автономито округой болон Буряадай АССР-эй эдир барилдаашад хоёр үдэрэй турша соо хаба шадалаа туршажа, мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлһэн байха юм. Согто-Хангилай тренер, СССР-эй спортын мастер Борис Бальжинимаевай һурагшад һайн һорилго бэлэдхэлтэй байһанаа харуулаа. Дүршэл ехэтэй тренер эдир хүбүүн бүхэнтэй һорилго бэлэдхэл хэлгын арга амжалтатайгаар хэрэглэдэг юм. Тэрэнэй һурагшад гоё һайхан арга дүрэтэй байхаһаа гадна, хододоо эрмэлзэл ехэтэй байдаг. Тэдэнэр хибэс дээрэ шүүгдэжэ захалбашье, бэеэ гартаа барижа, болгоомжотой наринаар, уулзаһан хүнүүдтээ хани ёһоор хандадаг байһаараа шалгардаг.

— Нютагаймнай бэлигтэй бэрхэ барилдаашанай шанда хүртэхын түлөө мүрысөө эмхидхэхэдээ, гол түлэб һурагшадые, залуушуулые барилдаанда дуратай болгохо гэһэн зорилго урдаа табиһан байгаабди,—гэжэ «Россия» колхозой хүүгэдэй спортын һургуулиин тренер Виктор Эрдынеев хөөрэнэ. — Ондоо ажалда орожо, гурбан жэл соо забһарлалга хэһэнэйнгээ һүүлээр түрүүшынгээ жэл хүдэлжэ байнаб. Манайда һаяар спортын һургуули нээгдэхэ.

Хүдөө нютагта СССР-эй спортын дүрбэн мастерые һурган бэлдэһэн дүй дүршэлтэй мэргэжэлтын, спортын ехэ эдэбхитэнэй хэлэһэн үгэнүүдтэ этигэмээр лэ. Тэрэнэй һурагшад илалта туйлаха ехэ хүсэл эрмэлзэлтэй байһанаа харуулаа. Эгээл тиимэһээ тэдэнэй хоёрынь илалта туйлаба.

Мүрысөөн һайнаар эмхидхэгдээ. «Россия» колхозой правлени болон партийна организаци бэлэдхэлэй ехэ хүдэлмэри ябуулһан байгаа. Өөһэдөөшье бодоод үзыт. Хүдөө нютагта зуу гаран хүниие байрлуулха, хооллуулха гээшэ юрын хэрэг бэшэ.

Согто-Хангилай дунда һургуулиин 10-дахи классай һурагша Радна Рабжуев эгээл гоё һайхан илалта туйлажа, 56 килограммай шэгнүүртэн соо һоо эрхимлэһэн байна. «Зугаалай» гэжэ спортклубай түлөөлэгшэ Баяр Жаргалов колхозой комсомолой эмхиин тогтооһон «Илалта туйлаха хүсэл эрмэлзэлтэй байһанай түлөө» шанда хүртөө.

Улаан-Үдын 7-дохи ДЮСШ-гай һурагша Владимир Шагдуев 60 килограммай шэгнүүртэ илажа, эрхим һайн арга дүрэтэй байһанайнгаа түлөө тусхай шанда хүртэбэ.

Бусад шэгнүүрнүүдтэ Түмэн Ванчиков (Улаан-Үдэ, «Урожай»), Добшон Жалсараев, Бата Жамбалов (хоюулаа Догойһоо), Жамса Лхамажапов, Цыдып Гомбоев (хоюулаа Зугаалайһаа), Самбу Батоев (Зүдхэли) илажа гараһан байна.

Саашадаа мүрысөөн заншалта болохо юм.

В. СЫДЕЕВ,
республиканска категориин судья.

„ССР Союзай Арадай Комиссарнуудай Соведэй дэргэдэхи ССР Союзай Гидрометеорологиин албанай Главна управление эмхидхэхэ тухай" (ССР-...) ЦИК-гэй ба СНК-гай тогтоолой абтаһаар (1936 он) 50 жэл мүнөөдэр гүй...

АРАДАЙ АЖАХЫН АША ТУҺАДА

1921 оной июниин 21-дэ РСФСР дотор метеорологиин албанай эмхи зургаан ниие байгуулха гэһэн декредтэ В. И. Ленин гараа табиһан байгаа. Декрет дотор хэлэгдэһэнэй ёһоор, орон доторнай сагай уларил шэнжэлхэ нэгэдхэмэл эмхи байгуулагдаа һэн. Эндэһээ уламжалан метеорологиин бүхы ажал ябуулгые физическэ обсерватори хүтэлбэрилэн ударидадаг байһан. Зүгөөр арадай ажахын олон ондоо һалбари бүхэндэ сагай уларилай ямар үүргэ дүүргэдэг, ямар туһаламжа үзүүлжэ байдаг тухай мэдээжэ болоходонь, 1936 ондо Советскэ Союзай гидрометеорологиин албаниие ударидахы нэгэ хүтэлбэрилэгшэтэй болгохын зорилгоор гидрометеорологиин албанай главна управлени байгуулагдаа бэлэй. Тиихэдэ союзна республикануудта, томо томо область, хизаарнуудта гидрометеорологиин албанай управлени, автономито республикануудта энэ албанай бюронууд байгуулагдаһан намтартай. Саашадаа энэ албанай хэхэ хүдэлмэриин ехэ болоходо, 1978 онһоо гидрометеорологиин болон байгаалиин оршон тойронхи байдал шалгаха талаар СССР-эй гүрэнэй комитет болгогдон хубилгагдаһан байна.

Улаан-Үдэ хотодо гидрометобсерватори 1962 ондо бии болгогдоһон юм. Манай албанай гол зорилгонь хадаа республикын партийна, совет, ажахын хүтэлбэрилэгшэдтэ, үргэн олон ажалшадта байгаалиин оршон тойронхи байдалай, агаарай, уһанай бузарлагдаха ушар тухай, мүн ойрын үдэрнүүдтэ сагай уларил ямар байхаб гэһэн мэдээсэлнүүдые саг үргэлжэ дуулгажа байха хэрэг болоно. Һүүлэй үедэ сагай уларил шэнжэлдэг албанай үүргэнь хараа байса дээшэлээ. Мүнөө үедэ республика доторнай 60 метеостанци, 80 пост хүдэлнэ. Эдэнэр лэ сагай уларил, гол, мүрэнэй уһанай ехэ, бага болоһон, агаарай болон уһа голнуудай бузарлагдаха ушарнууд тухай мэдээсэл үдэр бүри бидэнэртэ дуулгажа байдаг юм. Эдэ бүхы мэдээсэлнүүдые гидрометобсерваториин хүдэлмэрилэгшэд херхоор шэнжэлжэ, тобшолжо байдаг болонхой. Холо, ойроһоо абтаһан эдэ бүхы мэдээсэлнүүдһээ сагай уларилай шэнжэлэл хэгдэжэ, олондо дуулгагдана, мэдээсэлэй брошюра, бусад материалнууд бэлэдхэгдэжэ хэблэгдэнэ. Эдэ суглуулбаринууд арадай ажахын хүтэлбэрилэгшэдтэ эльгээгдэдэг юм.

Һүүлэй үедэ гидрометеорологиин албанай хэжэ, бэлдэжэ үгэһэн мэдээсэлнүүд арадай ажахын олон ондоо һалбариин барилгануудые хэхэ проект табихадань аргагүй туһатай болоо. Тиихэдэ суглуулбари, мэдээсэл-брошюранууд хүдөө ажахыда, авиацида өөрынгөө нүлөө горитойгоор үзүүлнэ.

Манай республикада агаарые, уһа голнуудые бузарлаха асуудалда анхаралай табигдадаг болоһонһоо хойшо ехэ удха шанартай хэмжээ ябуулганууд хэгдэдэг болоо. Жэшээнь, Улаан-Үдэ хотодо агаарай болон уһанай сэбэр байхын түлөө тэмсэл 15-аад жэлэй туршада хэгдэжэ байнхай. Ошоторoo энэ хэмжээ ябуулга бүри һайнаар, эмхитэйгээр ябуулагдадаг болохо зэргэтэй.

Гидрометеорологиин албанай бүхы һалбаринь мүнөө һүүлэй үеын техникээр оньһожоруулагданхай. Сагай уларил шэнжэлдэг албан «Метеор» гэжэ космическа системэһээ түби дэлхэй дээрэхи агаарай байдал, сагай уларил дамжуулан абадаг болообди. Мүн метеорологиин агаарай хубилалтануудые шэнжэлдэг түхеэрэлгын ашаар манай республикын гидрометобсерваториин хүдэлмэрилэгшэд аяар 500 километрэй ундэрһөө агаарай... гой үүлэнэй хайша... ябаһые мэдэдэг, тодо... абадаг болоо гээшэ. ... СССР-эй алишье х... гай уларилай ямар ... тай байһан тухай ... фототелеграфаар ... шэнжэлэгдээд олонд... сэгдэдэг болоо.

Сагай уларил ... гоор урид шэнжэл... зондо мэдээсэхэ ... онсо илгаатай юм. ... хэдэ, холоhоо абта... сэл нютагай ула... бөөр тааруулжа, ... хэбэри гаргахань ... хэсүүтэй болодог. ... дэр хада ууланууд ... ниин илгаан өөрын... үзүүлхэеэ һанадаг... дэнь лэ, сагай улари... мэдээсэл заримдаа ... байжа магадгүй. ... Шэтын, Эрхүүгэй ... нуудта үглөөдэр 20-... дус хүйтэн болоно... Харин хүйтэн агаар... республика хүрэхэ... хэдэн ондоо хуби... болодог юм. Тиин... ерэһэн агаар нютаг... тай холисолдоходо... һаа дулаарха, үгы... хүйтэрхэ болоно. ... дэн градусаар һа... ложо, бидэнэй зо... жэлэлдэ алдуу гарах... Тиибэ ябашье һайн... албанай хүдэлмэри... гай уларил шэнжэл... сэлнүүдэз арадай ... ашатай туһатай ба... рэглэхэ зорилго ... на.

Н. АФО...
Улаан-Үдын гид... обсерваториин ди...

УЛАРИЛ ЯАГААД ШЭНЖЭЛЭГДЭНЭБ?

Улаан-Үдын гидрометобсерватори хэдэн таһагуудһаа бүридэнхэй. Эдэнэй дундаһаа сагай уларил шэнжэлэгшэдэй таһаг гол һуури эзэлдэг.

— Манай таһагта арбан дүрбэн хүдэлмэрилэгшэд хүдэлдэг. Эдэнэй найманиинь Эрхүүгэй гүрэнэй университедэй метеорологиин отделени, нүгөөдүүлынь ороной бусад хото городуудта гидрометеорологическа техникум дүүргэһэн байха юм. Хүдэлмэрилэгшэднай даажа абаһан хүдэлмэридөө эзэн ёһоор хандажа, республикын ажалшадта, илангаяа хабар, зунай һарануудта сагай уларил тон зүбөөр, алдуугүйгөөр шэнжэлхын түлөө оролдодог гээшэ,— гэжэ тус таһагай ахалагша инженер Ц. Р. Жалсанова хөөрэнэ.

Цыремжит Рыгденовна 1979 ондо Ленинградай гидрометеорологиин институт дүүргэһэн юм. Тэрэ ерэхэ гурбан сүүдхын туршада республикын дэбисхэр дээрэ үзэгдэхэ сагай уларил шэнжэлжэ, олондо мэдээсэжэ байдаг юм. Тиихэдэ хабарай эхилэн сасуу долоон хоногоор сагай уларилай шэнжэлгэ хэжэ, дүнгүүдыень республикын хүтэлбэрилэгшэдтэ эльгээжэ, дуулгажа байха уялгатай.

Газаамнай мүнөөдэр, үглөөдэр сагай уларил ямар байхаб гэһэн мэдээсэл үглөө бүри радиогоор шагнажа, ямар хубсаһа хунар үмдэхэһөө эхилээд түхеэрдэг гээшэбди. Илангаяа шэмэрүүн хүйтэн үбэлэй үедэ үглөөгүүр заатагүй радиогоо шагнажа, газаамнай хэды градус хүйтэн болохые мэдэжэ абадаг болоһоор унинэйбди. Эндэл гидрометобсерваториин хүдэлмэрилэгшэдэй дуулгаһанай ёһоор лэ республикын ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд ажал хүдэлмэреэ яагаад эмхидхэхэ, үнгэргэхэ, дүүргэхэ тухайгаа үдэр үдэрэй түсэб даабари табина ха юм. Жэшээнь, мүнөөдэр хура бороо орохонь гэһэн мэдээсэл үбһэ, таряа хуряажа байһан хүдөөгэй ажалшадай дунда ехэл хүлгөө татаха ёһоороо татадаг, һаял хатаад байһан сабшаһан ногоогоо гү, али һурилжэ байһан сомоогоо, үгышье һаа таряагаа бороогой уһанда хэн норгуулха дуратай байхаб даа. Эндэл үбһэ, таряа хуряажа байһан звено, бригадануудые даагшадай ажалаа хэр зэргэ эмхидхэһэнһээ бүхы юумэн дулдыдадаг. Сагай уларил шэнжэлэгшэд сүүдхэлэн дежурлажа, шухала мэдээсэл республикынгаа ажалшадта иигэжэ дуулгана гээшэ.

—Хура бороогой гү, али һалхи шуурганай болохо мэдээсэл яагаад абтанаб?

— Сагай уларил шэнжэлэгшэдтэ газарай, агаарай тухай картанууд бии юм. Манай обсерваторидо, мүн оронойманай бүхы албанда сагай уларил тухай мэдээсэл Баруун Европоһоо эхилээд Номгон далай хүрэтэр богони сагай хугасаа соо мэдээсэгдэжэ байдаг. Бидэнэр эдэ мэдээсэлнүүдые тэдэ картанууд дээрээ буулгажа абаад, һалхи шуурганай, хура бороо, саһанай хэзээ манай республикада орохо тухай дуулгажа байдаг гээшэбди. Жэшээнь, агаарай карта дээрэ хаанаһаа, хэды шэнээн хүсэтэй һалхинай ерэжэ ябаһые хэдэн хоног урид мэдэжэ абахадаа, тэрэнээ эндэхи карта дээрээ тэмдэглэжэ, бэлэн болгоод лэ арад зондоо мэдээсэнэбди. Ноябриин 12-то манай республика руу Таймырһаа саһатай, шанга һалхин хүрэжэ ерээ. 5 километрэй үндэртэ аяар 39 градус хүйтэн, часай 72 километр хүсэтэй һалхин манай республикада хүрэжэ ерэһэн байна. Харин агаарһаа газарта хүрэхэдөө һалхинай ябаса номгорно, удаарна гээшэ. Мүнөө саг зуура бии болоһон хүйтэн уларил үглөөдэрһөө зүүн-урда зүг руу нүүжэ, республика доторнай сэлмэг үдэрнүүд тогтохоор хүлеэгдэнэ,—гэжэ сагай уларил шэнжэлэгшэ дежурна инженер М. Ж. Базаргуруева хөөрэнэ.

Олон оронуудай гидрометеорологиин албанай хүдэлмэрилэгшэд хоорондоо харилсаа холбоотойгоор түби дэлхэй дээрэхи сагай уларилые шэнжэлнэ. Жэшээнь, табан километрэй үндэрт... ямар хубилалтанууд... байһан мэдээсэл А... гай уларил шэнжэл... жуулдаг юм. Энэ... арадай Республика... манай республика... Мүн сагай уларил ... никын ашаар шэ... мэдээсэлнүүд ... согсологдожо, тэрэ... да Хабаровскаар ... рэжэ ерэдэг юм. ... сагай уларил ш... эдэ бүгэдые бу... жо, республикын ... саг соонь дуулгана...

Хабарай хагсуу ... нүүдэй үедэ сагай... шэнжэлэгшэдэй ... сэл тон шухала ... дэг. Юуб гэхэдэ, ... тэлбэрилэгшэд, мал... рэ хүдэлжэ ябаг... дулаан боложо, ... риха, малаа зуна... дэ гаргаха болон ... хэгдэхэээр болоһо... асуудалнууд гарад... Эндэл уларилһаа ... ажахын хүдэлмэри... ябуулаа, эмхидхэ... байхаб гэһэн асууд... абтана. Жэшээнь, ... майн 7—13-най үдэ... гай уларилай мэд... публикын ажалшад... татаһан байгаа. Юу... эдэ үдэрнүүдтэ хаг... шанга һалхитай бай... Харин майн 10-һаа ... дулаан хоножо, ... градус хүрэтэр ду... лоходо, тала дайда ... гоон хүнжэлөө» нэ... Тиихэдээл хээрэ, ... дэлжэ ябаһан ... мүн адууһа малдаш... хид болоо һэм ... уларил шэнжэлэгш... бүхэндэ радиогоор ... жа байдаг эдэ бү... сэлнүүд бидэнэй ... римжэтэй, ажал ... саг соонь хэжэ ур... уряална, шамдуулна... лэхэдэ буруу бэшэ ...

— Арад зондо ... радиогой дамжуулд... сэлэй алдуу, эндүү... тула бидэнэр үдэр б... гаар сугларжа, оршо... до боложо байһан ... тон зүбөөр шэнжэл... хын хойноһоо оролд... шэбди,—гэжэ нүхэр Ж... ва тобшолно.

Нээрээшье радиогоор ... гүй, хээрэ, газаа ... раһан заримашуул ... роондо сохюулдаг, ... гантай дайралдадаг ... Тиимэһээ үдэр бүри ... шагнажа, газаамнай ... ямар хаб гэжэд ойро... шье һаналаа табижа ... үлүү болохогүй ха.

Б. ЦЫРЕМПИ...

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ... рил шэнжэлэгшэд: В. К... кова, Ц. Р. Жалсанова, ... гэй гүрэнэй университ... 4-дэхи курсын студент... риса Лещинская, М. Ж... заргуруева.

Авторай ф...

Сэнхир экран

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—Время. 9.45—«Михайло Ломоносов» — 9 серитэй уран һайханай фильм. 3-дахи сери. 10.55 — Мультфильмнүүд. 11.30 — «Дэлхэй ба залуушуул». 12.05 — Шэнэ һонин (12.10 хүрэтэр). 15.30—Шэнэ һонин. 15.50 — Баримтата фильм. 16.20 — Домра дээрэ хоёроороо наадаха. 16.35 «Ород хэлэн». 17.10—РСФСР-эй арадай артист Ю. Марусин дуулаха. 17.40 — Ородой музей. **Улаан-Үдэ.** 18.10 — Шэнэ һонин (буряадаар). **Москва.** 18.30—«Два друга» — уран һайханай фильм. 19.45—«Мүнөөдэр»—түби дэлхэй дээрэ». **Улаан-Үдэ.** 20.00— «Байгал» — мэдээсэлэй программа. **Москва.** 20.25 — «Ажал хэнгүй, олзо олохо гээшэ юуч гээшэб?» СССР-эй генеральна прокуророй орлогшо В. В. Найденов, СССР-эй дотоодын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо М. И. Демидов, СССР-эй юстициин министрэй орлогшо М. П. Вышинский дамжуулгада хабаадаха. 21.40 — Хүндэ атлетикээр дэлхэйн чемпионат. 22.00 — Время. 22.30 — РСФСР-эй гүрэнэй Пятницкиин нэрэмжэтэ ород арадай академическэ хоор таниие урина. 23.55 — Тбилисидэ болоһон бүхэсоюзна джазова фестиваль тухай. 00.40 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Баримтата фильм. 9.35, 10.35 — Хүгжэм 3-дахи класс. 10.40, 14.10 — Англи хэлэн. 11.05 — СПТУ-гай һурагшадта. Юрэнхы биологи. 11.35, 12.40 — Түүхэ. 7-дохи класс. 12.05 —Эжын һургуули. 13.10 — «Ехэшүүлдэ шалгалта». 14.40 — Нэгэ актерой театр. С. Юрский, В. Золотухин. 16.00—Оркестр наадаха. 16.35 — Шэнэ һонин. 18.10—Концерт. Улаан-Үдэ. 18.... Аялга дуунтай уулза... Данзанэ дуулаха. 19.10—... ноочерк. 19.20—«Газар... хэймнай бүгэдэндэ нэгэ... **Москва.** 20.00—Түбэй тала... ниин болон Бүхэсоюзна ра... диогой ород арадай ин... ментнүүдэй академическэ ор... кестр наадаха. Улаан-... 20.25 — «Манай айлд... **Москва.** 21.00—«Амгалан... согты, багашуул». 21.... дэ атлетикээр, дэлхэй... пионат. 22.00 — Время.

Редактор **Р. Б. ГАРМАЕВ.**

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: индекс 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54, зам. редактора — 2-68-08, зам редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76; отделы: партийной жизни — 2-60-91, пропаганды — 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, 2-57-63, информации — 2-34-05, переводов — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-33-61, выпускающие — 2-35-95, Собственные корреспонденты: п. Баргузин — 91-1-44, г. Закаменск — 34-33, п. Кырен — 91-7-18, Северобайкальск — 35-73, п. Хоринск — 55-6-99.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли. г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. Н-01348. Заказ № 262. Индекс 04009